

בעניין: הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל, ע.ר. 58-016-885-4

ע"י ב"כ עוה"ד סמאח אלחיטיב-איוב ו/או באנה
שגרי-בדארנה ו/או תחריר עתאמלה-מהנא ו/או
מג'ד בדר ו/או אחרים מהוועד הציבורי נגד עינויים
בישראל
ת"ד 4634, ירושלים 91046
טל': 02 6429825; פקס': 02 6432847

העותר

נ ג ד

1. ראש ממשלת ישראל, בנימין נתניהו
2. ראש שירות הביטחון כללי, יובל דיסקין
3. השר לביטחון פנים, יצחק אהרונוביץ'
4. מדינת ישראל
כולם באמצעות פרקליטות המדינה
מרח' סלאח א-דין 29, ירושלים
טל: 02 6466590, פקס: 02 6466655

המשיבים

עתירה למתן צו-על-תנאי ולמתן צו ביניים

מוגשת בזאת עתירה למתן צו-על-תנאי המופנית אל המשיבים, או אל מי מהם, והמורה להם לבוא וליתן טעם:

- א. מדוע לא יורו לחוקרי שירות הביטחון הכללי להימנע באופן מוחלט משימוש בכבילתם של נחקרים כאמצעי חקירה;
- ב. מדוע לא יורו לחוקרי שירות הביטחון הכללי להימנע מכבילת נחקריהם, בכל תנוחה משפילה ו/או גורמת כאב ו/או סבל; בין מעצם מהותה ובין אם הכאב ו/או הסבל נגרמים בשל שילוב תנוחות ומשך האיזוק, ובפרט בתנוחות אלה:
  1. איזוק נחקרים מאמותיהם או מזרועותיהם;
  2. כבילת ידי נחקרים באזיקים מאחורי גבם, באופן המגביל את טווח תנועתן הטבעית, גם כאשר שרשרת מתכת מחברת בין האזיקים;
  3. קיבוע ידי הנחקרים למשענות הידיים של הכיסא מלפנים, כשכל יד מחוברת בנפרד לאחת המשענות, באופן המגביל עד מאוד את תנועת הידיים;
- ג. מדוע לא יקבעו ויפרסמו הנחיות ברורות להסדרת אופן השימוש באמצעי ריסון, שאינם גורמים לנחקרים כאב ו/או סבל, וכן את סוגם תדירות ומשך השימוש בהם.

בקשה למתן צו ביניים ולקביעת מועד דיון דחוף

בית המשפט הנכבד מתבקש להוציא מלפניו צו ביניים המופנה אל המשיבים והמורה להם להורות לחוקרי שירות הביטחון הכללי (להלן: "השב"כ"), להימנע כליל משימוש בכבילתם של נחקרים כאמצעי חקירה; וכן להורות להם להימנע מכבילת נחקריהם, בכל תנוחה משפילה ו/או גורמת כאב ו/או סבל, בין מעצם מהותה ובין אם הכאב ו/או הסבל נגרמים בשל שילוב תנוחות ומשך האיזוק, לרבות איזוק נחקרים מאמותיהם או מזרועותיהם, וזאת עד לסיום הדיון בעתירה זו.

נימוקי הבקשה:

1. מטרת עתירה זו היא להגן על זכויותיהם של נחקרי שב"כ כבני אנוש וכעצורים לחופש מעינויים ומצורות אחרות של יחס אכזרי, ו/או בלתי אנושי ו/או משפיל, ולהגן על זכותם לבריאות ולשלמות גופנית ונפשית ולכבוד; הכול כמפורט בעתירה.

2. עתירה זו מוגשת נגד השימוש השגרתי שעושים חוקרי השב"כ בשיטות חקירה, הנשענות על איזוק נחקריהם, באופן הגורם להם, בין אינהרנטית ובין אם לאורך זמן, לכאב וסבל ולעיתים אף לנזק נוירולוגי זמני או קבוע. השימוש באיזוק נחקרים כשיטת חקירה, ובפרט הכאב והסבל הנגרמים לנחקרים כתוצאה משילוב של תנוחות ומשך האיזוק, מהווים לכל הפחות יחס אכזרי, בלתי אנושי ו/או משפיל המנוגד להוראות הדין הבינלאומי והישראלי כאחד. כבילת נחקרי שב"כ באופן מכאיב פוגעת פגיעה מיידית וודאית בכבודם של העצורים. חוות דעת נוירולוגית של ד"ר חנה-בטינה שטיינר-בירמנס, מומחה נוירולוגית, שהוכנה לבקשת העותר ביום 11.5.09 וצורפה לעתירה (נספח ע/25) קובעת כי כבילה זו אף עלולה לסכן את בריאותם של נחקרי שב"כ ולגרום להם נזק נוירולוגי זמני או קבוע. אם לא די בכל זה, האיזוק בתנוחות שיתוארו בעתירה, מגיע לעיתים לכדי עינויים.

3. הלכה פסוקה היא כי "בבוא בית המשפט להכריע בבקשה למתן צו ביניים עליו לתת את דעתו לשני עניינים, האחד, סיכויי העתירה להתקבל, והאחר, "מאזן הנוחות", שעניינו ביחס בין הנזק שייגרם למבקש אם לא יינתן צו ביניים אל מול הנזק, שייגרם למשיבים במידה ויינתן צו ביניים כמבוקש." (בר"ם 10812/02 חן המקום נ' התעשייה האווירית לישראל בע"מ, תק-על 2003 (1) 650 (2003)). הימנעות מהוצאת צו ביניים בעתירה זו תפגע קשות בזכויות יסוד של נחקרי שב"כ רבים ותאפשר הימשכות גרימת כאב, סבל והשפלה לנחקרים. הנזק המוחלט והוודאי, שייגרמו לנחקרי שב"כ מאי הוצאת צו ביניים, עולה לאין שעור על הנזק, העלול לכאורה להיגרם מהוצאת הצו. זאת כיוון, שגם אם נצא מנקודת הנחה כי האיזוק בתנוחות מכאיבות מטרתו לשמור על ביטחון החוקרים ולמנוע בריחת הנחקרים ממשמורת, כפי שנטען לא אחת בתשובות המדינה לפניו, אין ספק כי ניתן ליישם מטרות אלה באמצעים חלופיים, שאינם גורמים כאב או סבל לנחקרים.

4. הכאב, הסבל, ההשפלה והנוזקים הרפואיים שנגרמו לנחקרי שב"כ כתוצאה מאיזוקם המכאיב מתוארים בהרחבה בחלק העובדתי של עתירה זו. לאור ממצאי העבר, אין ספק כי המשך השימוש באיזוק נחקרים, באופן המתואר בעתירה, יגרום בעתיד לכאב, סבל ונוזקים רפואיים לנחקרים רבים נוספים. לאור זאת, מוגשת בקשה זו למתן צו ביניים ובית המשפט הנכבד מתבקש לקבוע מועד דחוף לדיון בעתירה.

ואלה נימוקי העתירה:

*יאני הייתי בחקירה צבאית קשה.
עינו אותי וקיבלתי שיתוק בידיים,
אני לא יכול להרים את הידיים.
במהלך העינוי אמרתי את הכול ...
אני מבקש שיטפלו לי בידיים ..."*

*"החלטה: החשוד ... הדגים בפני
את מצב שתי ידיו כאשר כפות ידיו
נראו מוטות כלפי מטה בתנוחה לא
טבעית ... אני מורה כי החשוד
ייבדק על ידי רופא המתקן על מנת
לאמת את הבעיה הרפואית"*

פרוטוקול הארכת מעצרו של עמאד חותרי בבית המשפט הצבאי קישון והחלטת השופט סא"ל אריה אבראל מיום 6.11.07, שצורפו לעתירה וסומנו כנספח ע/19.

5. עתירה זו עניינה פגיעה חמורה של חוקרי שירות הביטחון הכללי (להלן: השב"כ) בגרעין הקשה של זכויות היסוד של נחקרי שב"כ, שרובם המכריע פלסטינים תושבי השטחים הכבושים, המסווגים כחשודים בעבירות בטחון. העתירה מתמקדת בזכותם של נחקרי שב"כ לשלמות גופנית, נפשית ולכבוד, ומעל לכל, להגנה מפני עינויים ו/או יחס ו/או עונש אכזרי, בלתי אנושי ו/או משפיל. הגנה זו ניתנת לכל אדם באשר אדם הוא ללא סייג כלשהו. חקירתם של עצורים המסווגים כ"ביטחוניים" מתנהלת בחדר חקירות סגור בתוך מתקן חקירה מאובטח, נעול ומבוצר, כאשר החקירה מתנהלת לעיתים בידי מספר חוקרים, שהעצור נתון לחסדיהם. **באופן שגרתי**, מחזיקים חוקרי השב"כ את נחקריהם בעת חקירתם, ובמשך שעות ארוכות, כשידיהם כבולות בתנוחות מכאיבות, ולרוב כאשר גם רגליהם אזוקות. כפי שיפורט להלן, תנוחות אלה גורמות, בין מעצם טיבן ובין בשילוב בין תנוחות ומשך האיזוק, לכאב ולסבל המשתנים בחומרתם בהתאם לנסיבות הכבילה ולמשכה.

6. המידע שבידי העותר מצביע על שגרה של כבילת נחקרי שב"כ בתנוחות מכאיבות, המשמשות את החוקרים כשיטות חקירה, וזאת בניגוד לדין. השיטה הראשונה, שתכונה להלן **"איזוק שגרתי"**, והנהוגה לפחות מפברואר 2008, כוללת שתי תנוחות איזוק עיקריות. אחת: איזוק

הנחקרים כשידיהם כבולות מאחורי גבם באזיקי מתכת, המחוברים ביניהם בשרשרת שאורכה כ-40 ס"מ והשרשרת מחוברת ו/או קשורה בדרך כלשהי למסעד הכיסא (או ללולאה במסעד הכיסא או לגוף ניח אחר). הכיסא עצמו מקובע לרצפה, וברוב המקרים של המקרים גם רגלי העצור כבולות. השנייה נדירה: כבילת כל אחת מידי הנחקר בנפרד מלפנים למשענת הידיים של הכיסא שהושב עליו, באופן שמקבע את איזוק ידיו לכיסא ולא מאפשר לו להזיז את ידיו. שתי התנוחות אינן טבעיות, מכאיבות ולא מאפשרות לנחקר להזיז את ידיו לצורך התמתחות או שינוי תנוחה, וכפי שנראה אף גורמות לכאב בכתפיים ונימול בידיים. תנוחות אלה עלולות לגרום לנחקר לנזק נוירולוגי, לעיתים זמני ולעיתים קבוע. בתנוחות כבילה אלו מוחזק העצור במשך שעות ממושכות של חקירה, ולעיתים מספר יממות ברציפות, להוציא הפסקות קצרות לארוחות וקצרות עוד יותר לשם הליכה לשירותים.

7. שיטת איזוק נוספת, תדירה פחות, שחוקרי השב"כ עושים בה שימוש במהלך חקירת עצורים, שתכונה להלן "איזוק גבוה" מגיעה בפירוש לכדי עינויים. הכוונה לתלונות שהגיעו לידי העותר והמתארות איזוק נחקריהם מאמותיהם ו/או מזרועותיהם במהלך חקירתם, בין היתר, במטרה להוציא מהם מידע. מתיאורים של נחקרים עולות שתי תנוחות מרכזיות של "איזוק גבוה": האחת: כבילת הזרועות באזיקים ממתכת, ששרשרת מחברת ביניהם ומשיכת השרשרת בכוח לאחור. השנייה: כבילת מרפקי הנחקר באזיקים הדוקים והפעלת לחץ על האזיקים כפי שנדגים בהמשך העתירה. שתי התנוחות גורמות לנחקרים כאב וסבל חמורים, במיוחד בשל הפעלת לחץ והידוק היתר של האזיקים על הזרוע או האמה. שימוש בשיטה זו אף עלול לגרום לנזק נוירולוגי בלתי הפיך המגיע לכדי שיתוק חלקי לידיים.

הצדדים לעתירה:

8. העותר, הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל, הינו עמותה רשומה בישראל העוסקת בין היתר במאבק ציבורי ומשפטי נגד עינויים ובהגנה על זכויותיהם של עצורים ונחקרים. עותר זה שם לעצמו למטרה להיאבק בשימוש באמצעי חקירה הגורמים כאב, סבל ו/או השפלה לנחקרים.

9. המשיב מס' 1, ראש הממשלה, הינו הממונה על השב"כ מטעם הממשלה, כמתחייב מהוראת סעיף 4(ב) לחוק שירות הביטחון הכללי, תשס"ב - 2002 (להלן: "חוק השב"כ").

10. המשיב מס' 2, ראש השב"כ, הוא שעומד בראש שירות הביטחון הכללי ומופקד על ניהול השירות, על הפעלתו ועל פיתוח יכולתו, וקובע לעניין זה את נוהלי השירות, ובאישור ראש הממשלה, את הוראות השירות כמתחייב מהוראת סעיף 3(ה) לחוק השב"כ.

11. המשיב מס' 3, השר לביטחון פנים, הוא הממונה והאחראי על הנעשה במתקני השב"כ והמשטרה השונים, שבמתחמם ממוקמים מתקני החקירות של השב"כ. ההפרות והפגיעה בזכויות העצורים והנחקרים מתבצעות בתוך כותליהם של מתקנים אלה. סעיף 5(ד) **להוראת שירות בתי הסוהר מספר 6.01** בעניין "השירות והמשרד לביטחון פנים" מטיל חובה על המשיב מס' 3 להפעיל ביקורת ופיקוח על הנעשה בתוך מתקני שב"כ. לבסוף, ככל הידוע

לעותר, איזוקס "השגרתי" של הנחקרים, שיתואר בהרחבה להלן בתשתית העובדתית, ככל הנראה מבוצע בידי סוהרים או שוטרים, שהמשיב מס' 3 ממונה עליהם.

התשתית העובדתית:

12. כעניין שבשגרה, נוהגים חוקרי שירות הביטחון הכללי לכבול את ידיהם של נחקרים, המסווגים כחשודים בעבירות בטחון, שרובם ככולם פלסטינים; וזאת לרוב לכל אורך החזקתם בחדרי החקירות של השב"כ. העדויות המגיעות לידי העותר לא מותירות מקום לספק שהשימוש באיזוק מהווה אמצעי חקירה, ולא רק כאמצעי ריסון והגנה. בתנוחת "האיזוק השגרתי" מוכנסים נחקרי שב"כ לחדר החקירות, מושבים על כסא משרדי רגיל, וידיהם נאזקות לרוב לאחור, כפי שתואר בפסקאות 6 - 7 ו- 15 - 30. הישיבה בידיים אזוקות לאחור אינה נוחה במשך פרקי זמן קצרים, ועל אחת כמה וכמה במשך שעות רבות ורצופות, שבהן מוחזק הנחקר בחדר החקירות מדי יום מימי החקירה. הישיבה הממושכת, בלי אפשרות לשנות תנוחה - להתגרד או לנגב זיעה מעל המצח - שלא לדבר על הפסקה להתמתחות, מעיקה בהתחלה, אך **בהדרגה גורמת לכאב של ממש, הגובר עם הזמן.**

13. חוסר התנועה גורם ללחץ של משקל האזיקים על אותן הנקודות ביד במשך זמן ממושך, והדבר גורם ללחץ של עצב כנגד עצם. כתוצאה מהושבת הנחקר לאורך זמן בתנוחה מקובעת נגרמות תחושות של נימול או איבוד תחושה, חולשה וכאבים בגב, בזרועות, בפרקי הידיים, בכתפיים ובצוואר. מתיחת הידיים הכבולות לאחור מותחת גם את שרירי החזה ומכבידה על הנשימה. האיזוק הממושך לאחור עלול לגרום, במוקדם או במאוחר, בנוסף לכאב ולסבל מיידים אף לנזק עצבי לאורך זמן, לפי חוות דעתה של ד"ר חנה-בטינה שטיינר-בירמנס, מומחית נוירולוגית **בנספח ע/25** (ראו הרחבה בפסקאות 36-39 לעתירה).

14. לישיבה ממושכת בידיים קשורות מאחורי הגב יש, מעבר לכאב, גם מימד של גרימת חוסר אונים, נחיתות ואף השפלה לנחקר. תנוחה זו אינה טבעית, והיא מעמידה את העצור חסר אונים אל מול איומי אלימות ואף הפעלת אלימות כלפיו, המתרחשות לא פעם.

15. עיון בתצהירים של עשרות עצורים פלסטינים, שגבה העותר בשנים 2006 - 2009 בבתי כלא שונים ברחבי הארץ מלמד בבירור, כי כבילת עצורים מאחורי גבם היא השיטה הנפוצה והמקובלת להחזקת נחקרי שב"כ במהלך החקירה, גם כאשר יוצא החוקר מהחדר ומותיר את העצור לבדו. נדירים הם המקרים שבהם עצור, שהיה בחקירת שב"כ, אינו מציין בתצהירו את כבילת ידיו מאחורי גבו, באופן אשר גרם לו כאב ותחושת נימול. התנהגות אלימה מבזה ושיטתית זו, תוארה בהרחבה בדוח האחרון שפרסם העותר ביום 24.6.09 וכותרתו "דוח תקופתי: יוני 2009 - כבילה כהתעללות ועינוי", והמבוסס על כ-150 עדויות של נחקרי שב"כ שנגבו בתצהירים.

• העתק מ"דוח תקופתי: יוני 2009 - כבילה כהתעללות ועינוי", שפרסם העותר ביום 24.6.09 מצורף לעתירה ומסומן **כנספח ע/1**.

16. גם במחקרם המשותף של "בצלם" ו"המוקד להגנת הפרט" משנת 2007, המבוסס על עדויותיהם של 73 עצורים פלסטינים תושבי הגדה המערבית, שנעצרו במהלך התקופה שבין יולי 2005 למרץ 2006 ונחקרו ע"י חוקרי שב"כ, התלוננו כל הנחקרים, פרט לשלושה, על כבילה מאחורי גבם במשך כל שעות חקירתם, וזאת בממוצע במשך שמונה שעות ביממה. בדוח זה שכתב יחזקאל ליין וכותרתו, **בתכלית האיסור - עינוי עצירים פלסטינים והתעללות בהם ע"י כוחות הביטחון בישראל**, התלוננו מרבית העצורים הללו שסבלו מכאבי גב וכאבים אחרים כתוצאה מהכבילה.

- העתק מ"בתכלית האיסור - עינוי עצירים פלסטינים והתעללות בהם ע"י כוחות הביטחון בישראל" מצורף לעתירה ומסומן **כנספח ע/2**.

"איזוק שגרתי":

17. עדויות נחקרי שב"כ, שתיעד העותר בשנים האחרונות, לא מותירות מקום לספק באשר לשימוש היומיומי והשגרתי שעושים חוקרי שב"כ באיזוק ידי עצורים וכבילתם לכסא. עדויות אלה מלמדות כי שילוב תנוחות ומשך האיזוק גורמים לנחקרים לא רק להשפלה אלא גם כאב וסבל, וכי כבילת הנחקרים משמשת את חוקרי שב"כ כאמצעי חקירה. בעתירה זו נציג בעיקר עדויות שנגבו בשנה וחצי האחרונות, כדי לשקף את הפסול בתנוחות האיזוק העדכניות, במיוחד לאור השינוי המזערי בתנוחות "האיזוק השגרתי" החל ממרץ 2008, שהונהג בעקבות פניות של העותר, כמפורט בפסקאות 40 - 44, ו- 49 - 50. לפני כן, נחקרי שב"כ נכבלו צמודים מאחורי הגב באיזוקי מתכת, שהשרשרת המחברת ביניהם היתה כה קצרה וכמעט ולא איפשרה כל תנועה של הידיים.

18. פסקה 6 לעתירה זו מסכמת את עיקר תנוחות ה"איזוק השגרתי" המיושמות בחדרי החקירות של שב"כ, ואשר גורמות לנחקרים כאב וסבל שחומרתם משתנה לפי נסיבות ומשך האיזוק. כך למשל, מספר מועתז קואסמה, שנעצר ביום 2.4.08 ונחקר במתקן שב"כ שיקמה שבאשקלון, כי חקירתו התנהלה, כשידיו היו כבולות לאחור באופן מקובע באיזוקי מתכת, כאשר שרשרת באורך כ- 40 ס"מ מחברת ביניהם. מר קואסמה מעיד שהוא הושב בתנוחה זו בין 10 ל- 22 שעות והוא תיאר אותה כתקופה "הקשה ביותר מחיי". כתוצאה מכך הוא סבל מכאבים בעמוד השדרה ובכתפיים.

- העתק תצהירו של מועתז קואסמה, שנגבה בידי עו"ד פהמי עוויווי ביום 5.5.08, מצורף לעתירה ומסומן **כנספח ע/3**.

19. אחמד אסמעיל, תושב בית איבא שנעצר ביום 5.6.08, נחקר בבית המעצר בפתח-תקווה ומתאר בתצהירו כיצד הוחזק במשך קרוב לחמישה ימים, לאורך כשתים-עשרה שעות ביממה בתנוחות איזוק מכאיבות. פעמיים ביום, בזמן הארוחות, התירו את ידיו ושלחו אותו לאכול בחדר סמוך. לדבריו, לעיתים היו מתירים יד אחת כדי לאפשר לו לשתות מים, אך סירבו להתיר את כבליו כשביקש להתפלל. החזקתו בתנוחות איזוק אלה, גרמה לו לכאבים בגב התחתון ולאחר מספר שעות גם לנימול משורש כף היד והמרפק ועד לקצות האצבעות.

ולדבריו "הרגשתי שהידיים לא מקבלות דם ושאני מאבד תחושה בהן". כך מתאר מר אסמעיל את איזוקו במהלך חקירתו:

"כשהגעתי הושיבו אותי על כסא, רגיל בגובהו. ישבתי ואז הורידו לי את קשר העיניים. בין שני האזיקים על הידיים היתה שרשרת שאורכה כ- 30 ס"מ. הכסא שישבתי עליו היה מקובע ברצפת החדר. מיד שישבתי חיברו את האזיקים שלי. את השרשרת לטבעת בגב הכסא. הטבעת ממוקמת ומחוברת בדיוק בין הגב לתושבת. אפשר לראות. ראיתי אותה כי בין התושבת למשענת ישנו חלק ריק. פתחו את מנעול הטבעת, הכניסו את השרשרת לתוכה, וכך השרשרת הייתה חופשית בתוך הטבעת ויכולתי להזיז את ידי אמנם בצורה מוגבלת לא יותר מ 5 ס"מ מרווח מכל צד. אם רציתי לשים יד אחת על הירך, כדי לנוח, יכלתי אבל רק אחת כל פעם, כדי לנצל את אורך השרשרת בצד אחד ולהגיע לירך."

- העתק תצהירו של אחמד אסמעיל, שנגבה בידי עו"ד תג'ריד שביטה ביום 11.7.08, מצורף לעתירה ומסומן כנספח ע/4.

20. נכותו הפיזית של לואי זיוד, תושב סילת אלחארתייה שנעצר ביום 27.6.08 ונחקר בבית המעצר קישון, לא השפיעה על החלטת חוקרי השב"כ להחזיקו כבול במהלך שעות חקירתו, במשך שמונה שעות ביום. כיוון שידו השמאלית של זיוד קטועה מאזור הכתף חוקריו נהגו לאזוק בחוזקה את ידו האחרת לכסא בתנוחה שהגבילה עד מאוד את תנועתו וגרמה לו תחושת נימול בכף ידו הימנית:

"הנני מצהיר כי תוך כדי חקירתי היו החוקרים קושרים את ידי באזיק מברזל עם שרשרת אולם היו מחברים את האזיק לתחתית משענת הכיסא שישבתי עליו, ובמצב הזה ידי הימנית היתה צמודה תמיד למותן שלי בצד ימין ובמצב הזה לא יכולתי להזיז את ידי למעלה או למטה ולא ימינה ולא שמאלה והייתה לי תמיד תחושת נימול בכף יד ימין והיד במצב הזה היתה בין משענת הכיסא לבין הגב, קרי לפני המשענת ולא אחריה."

- העתק תצהירו של לואי זיוד, שנגבה בידי עו"ד נזאר מחאגינה ביום 17.7.08, מצורף לעתירה ומסומן כנספח ע/5.

21. גם זיאד מריש, תושב שכס שנעצר ביום 11.12.07 ונחקר במתקן החקירה בפתח-תקווה, נאזק באופן מכאיב מאחורי גבו במהלך חקירתו בשב"כ. עניינו של מריש מדגים את השימוש הגורף באיזוק נחקרים, גם כאשר מצבם הרפואי אינו מאפשר זאת. מריש תיאר, כי חוקריו התעלמו מכאביו, למרות שמסר הן לרופאים שבדקו אותו והן לחוקריו עם תחילת החקירה, שהוא סובל מפריצות דיסק בצוואר ובגב. מלבד הפסקה של יום אחד או שניים במהלך עשרת הימים הראשונים למעצרו הוא הוחזק אזוק בחדר החקירות במשך כ- 11 שעות ביממה (משמונה בבוקר עד שבע בערב). במשך כל השעות האלה הוחזק מריש בחדר החקירה, כאשר שתי ידיו אזוקות מאחורי גבו, וליתר דיוק בין הגב למסעד הכסא, באזיקי מתכת שחוברו למסעד הכיסא מאחור. עם תום עשרת ימי החקירה הראשונים, ובמשך ארבעה ימים רצופים הוא הוחזק בחדר החקירות כבול בתנוחה מכאיבה זו במשך כ- 20 שעות ביממה וזאת לרוב בלי שנחקר. בתגובה לתחנוניו שיסירו את כבליו חוקריו היו אומרים לו "אם אתה לא תודה, אתה תישאר יושב על הכיסא בתנוחה הזו לתקופה ארוכה". במהלך ימי חקירתו המתישה התעלף מספר פעמים ונזקק לטיפול רפואי. ראוי לציין, שביום גביית תצהירו ציין מריש בפני עו"ד מחאגינה, כי הוא סובל מכאבים עזים בצווארו ובגבו התחתון, המונעים ממנו לישון. העותר הגיש ביום 26.2.08 תלונה בשמו בגין ההתעללות הפיזית והנפשית שעבר במהלך חקירתו,

לרבות איזוקו המכאיב. אולם עד לכתיבת שורות אלה, וחרף שורה של מכתבי תזכורות בעניין, טרם זכתה תלונתו להתייחסות עניינית כלשהי.

- העתק תצהירו של מר זיאד מריש, שנגבה בידי עו"ד נזאר מחאגינה ביום 3.1.08, מצורף לעתירה ומסומן כנספח ע/6.
- העתק תלונתו של העותר בשמו של מר מריש מצורף ומסומן כנספח ע/7.

22. מואייד קואסמה, תושב חברון שנעצר ביום 28.2.08 ונחקר במתקן החקירות שיקמה שבאשקלון, מתאר בתצהירו כיצד נכבלו שתי ידי, כל אחת בנפרד באזיק מתכת, הקשור לאחת ממשענות הידיים של הכיסא. בתנוחה זו הוגבלה תנועתו של מואייד קואסמה, באופן שגרם לו ללחץ ושתי ידיו הכחילו וחש בהן בנימול. בנוסף, הוא סבל מכאבים בכתפיים ובגב.

- העתק תצהירו של מואייד קואסמה, שנגבה בידי עו"ד פהמי עוויווי ביום 14.4.08, מצורף לעתירה ומסומן כנספח ע/8.

23. בחקירתו של עלאא סאלם, תושב מחנה הפליטים אל-אמערי שבנפת רמאללה, שנעצר ביום 2.10.08 ונחקר במתקן השב"כ שבמגרש הרוסים בירושלים, נעשה שימוש במגוון תנחות מכאיבות. חקירתו של עלאא סאלם התנהלה כשהוא יושב על כיסא מקובע לרצפה וידיו אזוקות מאחורי גבו. שרשראות אזיקי הרגליים הוכנסו ל"ברזל עגול" מתחת לכיסא שעליו ישב. כתוצאה מכך מרווח התנועה של מר סאלם היה מוגבל, ולדבריו: "דבר זה גרם לכאבים רבים בידיים והפסקתי להרגיש את קצות האצבעות". עניינו של עלאא סאלם מדגיש, שאת ההצדקה לשימוש בכבילה למשך כל שעות החקירה יש לחפש בתחום אחר, שונה ממניעת בריחה ממשמורת או הגנה על החוקר. זאת כיוון שחוקריו הותירו אותו לבדו בחדר החקירה, במשך חמש שעות, כשהוא אזוק בתנוחה המכאיבה. במהלך שעות אלה לא אפשרו לו חוקריו לגשת לשירותים, חרף בקשותיו החוזרות ונשנות, והם יצאו ונכנסו לחדר לסירוגין ללא ניהול חקירה. לא למותר לציין, כי סניגורו של מר סאלם ביקש לנהל בעניינו משפט זוטא, וביום המיועד לכך, יום 31.12.08, הצהירה התביעה שהיא מבקשת לזכותו מכל אשמה בשל קשיים ראייתיים בעניינו. על כן, הוא זוכה מכל אשמה ושחרר לביתו בו ביום. בשל מכלול ההתעללות והעינויים שעבר מר סאלם, שחלקה יתואר להלן גם בפסקאות 24 ו-26, הגיש העותר תלונה בשמו ביום 27.5.09 ליועץ המשפטי לממשלה וליועץ המשפטי של השב"ס, אולם עד כתיבת שורות אלה טרם התקבל מענה לתלונתו.

- העתק תצהירו של עלאא סאלם, שנגבה בידי עו"ד מג'ד בדר ביום 22.3.09, מצורף לעתירה ומסומן כנספח ע/9.
- העתק תלונתו של העותר בשמו של מר סאלם מצורף ומסומן כנספח ע/10.

24. עלאא סאלם אינו היחיד, שהותר אזוק בחדר החקירות ללא שהתנהלה כל חקירה בעניינו. כך למשל הוחזק עומר דאוד, שנעצר ביום 11.2.08 ונחקר במתקן החקירה קישון, עם ידיים אזוקות מאחורי הגב באזיקי מתכת, שחוברו לתחתית מסעד הכסא. חמישה חוקרים ניהלו את חקירתו, בהיותו אזוק בתנוחה זו, במשך כ- 34 שעות רצופות וזאת עד לדיון בבקשה להארכת מעצרו (למעט שחרור ידו כדי לאפשר לו לאכול בחדר החקירה). בדיון, התלונן דאוד בפני השופט הצבאי, סא"ל אריה אבריאל, נגד החזקתו כבול לכסא במשך תקופה כה

ממושכת. כבוד השופט הורה על הפסקת חקירתו למשך עשרים וארבע שעות, על מנת לאפשר לו להתאושש. גם לאחר הפסקה זו הוא נחקר בממוצע במשך כ- 12 שעות ביום במשך כעשרה ימים רצופים, באותה תנוחה מכאיבה. בימים האחרונים של חקירתו מתאר דאוד כיצד השאיר אותו החוקר "פרנקו" בחדר החקירה, אזוק בתנוחה המכאיבה :

"שלשום בחדר החקירה "וכשהייתי אזוק כנ"ל, הכניס אותי החוקר "פרנקו" לחדר שהיה מופעל בו חימום והחימום היה חזק עד שלא יכולתי לסבול את החום מאחר שגם יש לי קשיי נשימה, והחימום הופעל למשך כשעתיים, ואני **בחדר הזה עם החימום והייתי אזוק הייתי לבד בחדר ללא חוקרים.**" (ההדגשות אינן במקור).

- העתק תצהירו של מר עומר דאוד, שנגבה בידי עו"ד נזאר מחאגינה ביום 27.2.08, מצורף לעתירה ומסומן **כנספח ע/11.**
- העתק מפרוטוקול ישיבת הארכת מעצרו של דאוד בפני ביהמ"ש הצבאי בקישון מיום 12.2.08, וכן החלטת ביהמ"ש בעניינו מאותו יום, מצורפים לעתירה ומסומנים **כנספח ע/12.**

25. ביום 21.5.08 הגיש העותר תלונה ליועץ המשפטי לממשלה נגד התעללות חוקרי השב"כ בדאוד במהלך חקירתו, ובכלל זה החזקתו בתנוחת איזוק מכאיבה במשך שעות ארוכות. בתשובתה של עו"ד רחל מטר, הממונה על המבית"ן, מיום 21.9.08 היא הודתה שדאוד אכן נחקר חקירה ארוכה מאוד, ואף לא הכחישה שנאזק במהלך שעות חקירתו, והסתפקה בטענה סתמית לפיה "לא נמצא יסוד לתלונה כי חוקריו של המתלונן הושיבו אותו בתנוחה מכאיבה במהלך שעות החקירה, או כי אזקו אותו בניגוד לנהלים" (ההדגשות אינן במקור).

- העתק תלונתו של העותר בשמו של עומר דאוד מצורף ומסומן **כנספח ע/13.**
- העתק תשובתה של עו"ד מטר מיום 21.9.08 מצורף ומסומן **כנספח ע/14.**

26. היבט נוסף, המדגיש שחוקרי שב"כ עושים שימוש באיזוק מכאיב כאמצעי חקירה טמון בעובדה שרבים מן הנחקרים הצהירו, כי חוקריהם איפשרו את התרת אזיקיהם כאשר נדמה היה שהנחקרים מוכנים לשתף פעולה ולמסור מידע. התנהלות זו מלמדת על שימוש חוקרי השב"כ באיזוק כשיטת חקירה לחילוץ מידע שלא כדין. כך למשל מתאר עלאא סאלם (שעניינו הוזכר בפסקאות 23 - 24) כי בשלב מסוים של החקירה נכנס לחדר החקירות חוקר המכונה "אבו יוסף" אשר שיחרר את ידיו של מר סאלם והביא לו קפה וסיגריות וביקש ממנו להודות. משהכחיש מר סאלם את החשדות המיוחסים לו הודיע לו החוקר המכונה "איציק" כי "נגמר זמן החקירה הרגועה וכעת הגיע הזמן לנסות שיטה אחרת". משם הועבר מר סאלם מחדר החקירות אל תא, שכונה בידי החוקר כ"מלון". ושם נאזק למיטה במהלך שעות ארוכות שלא ידע להעריך את משכו, והופעלה נגדו אלימות פיזית קשה, שגרמה לו כאב וסבל חמורים, ואף לשני חתכים בשתי אמות ידיו מעל שורש כף היד.

27. גם אחמד אסמעיל (פיסקה 19 לעיל) מציין את השימוש המובהק באיזוק כאמצעי חקירה, וליתר דיוק כאמצעי להענשתו במהלך חקירתו, שכן לדבריו :

"ביום ה- 4, ובימים אחריו, כאשר לא עניתי על שאלה החוקר ניגש אלי, וביקש שאכניס את ידי בין המסעד למושב ושלא אזוז, ושאכניס את רגלי לתוך הכסא."

28. בהקשר זה, חשוב לציין כי העותר תיעד עדויות נוספות של נחקרי שב"כ לפיהן במהלך חקירתם התנו חוקרי שב"כ את הסרת האיזוק המכאיב בכך שהעצורים ימסרו להם מידע. כך לדוגמא תיאר אנס רמדאן, תושב בית-לחם שנעצר ביום 19.6.08, בתצהירו כיצד נחקר ב"מגרש הרוסים" שבירושלים, כשידיו אזוקות לאחור באזיקי מתכת המחבורים בשרשרת מקובעת לתחתית מסעד הכיסא, שאורכה כ- 40 ס"מ. הוא הוחזק בתנוחה זו במשך שמונה ימי חקירה, בין שעתיים לארבע שעות ביממה. כתוצאה מתנוחה זו סבל רמדאן מכאבים בכתפיו, בגבו ובראשו. כשהתלונן על הכאבים בפני חוקרו וביקש להפנותו לבדיקת רופא, מסר לו החוקר, כי אם ימסור את כל המידע שברשותו, יקבל מנוחה, והתעלם מבקשותיו להפנותו לרופא.

- העתק תצהירו של אנס רמדאן, שנגבה בידי עו"ד פהמי עוויווי ביום 10.7.08, מצורף לעתירה ומסומן כנספח ע/15.

29. מקרה נוסף של שימוש מובהק של חוקרי השב"כ באיזוק כאמצעי חקירה הינו מקרהו של אחמד חמידאד, תושב חברון שנעצר ביום 1.3.08 ונחקר במתקני החקירה "שיקמה" שבאשקלון ו"מגרש הרוסים" שבירושלים. במהלך חקירתו, ידיו נאזקו לאחור באזיקי מתכת שהוצמדו באמצעות השרשרת המחברת ביניהם למסעד הכיסא. חקירתו נוהלה במשך חמישה-עשר ימים במשך שעתיים עד שמונה שעות ביום, והדבר גרם לו לכאבים עזים בגבו ובישבנו. הנחקר התלונן על הכאבים בפני חוקרו ובתשובה נענה, כי מוטב לו להודות כדי שיחלצו מכאביו ומסבלו, וכי עדיף לו לנחקר לרחם על עצמו ולהודות, שכן סירובו הוא שמאלץ את החוקר לכבול את ידיו ואת רגליו.

- העתק תצהירו של מר אחמד חמידאד, שנגבה בידי פהמי עוויווי ביום 14.4.08, מצורף לעתירה ומסומן כנספח ע/16.

30. גם תופיק רבאיעה, תושב ג'נין שנעצר ביום 12.6.08, מתאר כיצד נחקר בחדר החקירה ב"מגרש הרוסים" בירושלים, כשידיו אזוקות לאחור באזיקי מתכת וביניהם שרשרת שאורכה 40 ס"מ. חוקרו הגישו לו מים לשתייה בהיותו אזוק, אך סירבו להסיר את האיזוק על מנת לאפשר לו לשתות, ולכן נשפכו המים מהכוס שהחזיק בידו, בלי שהצליח לשתות. רבאיעה התלונן בפני חוקרו על כאבים בכתפיו, בצווארו ובגבו התחתון. בתגובה השיב החוקר בצעקות "שתף עמי פעולה בחקירה ואני אתחשב בכאביך".

- העתק תצהירו של מר תופיק רבאיעה, שנגבה בידי עו"ד פהמי עוויווי ביום 13.7.08, מצורף לעתירה ומסומן כנספח ע/17.

"איזוק גבוה":

31. העותר תיעד מספר מצומצם של תלונות של נחקרים פלסטינים, לפיהן חוקרי שב"כ עושים שימוש אכזרי באזיקי מתכת לצורך כבילת שתי ידיו של הנחקר מאחורי גבו, בגובה האמות בין מתחת למרפק ובין בזרועות. מתיאורים מפורטים של עצורים פלסטינים עולות שיטות שונות של איזוק הידיים בתנוחות שכינינו "איזוק גבוה". בראשונה, כובלים את הזרועות באזיקים ממתכת ששרשרת מחברת ביניהם ומושכים בחוזקה את השרשרת מאחור. בשיטה השנייה, מהדקים אזיקי מתכת על כל יד באזור המרפקים ולוחצים בכוח על האזיקים. בשתי

התנוחות, שכונו על ידינו "איזוק גבוה", נכבלות הידיים בתנוחה מעוותת, תוך גרימת סבל ועינוי חמורים במיוחד, וכן לנזק גופני זמני או קבוע לעצור. ככל הידוע לעותר, השימוש ב"איזוק גבוה" נעשה בנוסף ל"איזוק השגרתית".

32. חקירתו של עמאד חותרי, תושב קלקיליה שנעצר ביום 17.10.07, מדגימה את שיטת האיזוק הזו. העצור תיאר בתצהירו, כי במהלך חקירתו במתקן החקירה של השב"כ בבית המעצר קישון גרבו חוקרי השב"כ גרביים על שתי ידיו וכבלו אותן מאחורי גבו. בתנוחה זו הם אזקו את אמותיו של חותרי באופן הדוק מאוד, וכל חוקר בתורו הידק עוד יותר את האיזקים על ידיו. חותרי צרח מעוצמת הכאב שגרם לו עינוי זה, והתחנן נואשות לפני חוקריו כי יפסיקו לענותו, אך אלה צחקו עליו. במהלך הדיון בהארכת מעצרו של חותרי בביהמ"ש הצבאי בקישון, הוא מסר לכבוד השופט הצבאי סא"ל אריה אבריאל, כי עבר עינויים קשים בחקירה, והראה לשופט את ידיו השמוטות כתוצאה מהכבילה. חותרי הבהיר כי הוא חושש שידי לקו בשיתוק כלשהו, משום שלא היה מסוגל להזיזן כלל. בעקבות כך הורה כבוד השופט אבריאל להעביר את חותרי לבדיקת רופא במתקן המעצר. לאחר שנבדק במתקן הוא הועבר בדחיפות לבדיקה נירולוגית בבית החולים רמב"ם בחיפה. בעקבות סדרת בדיקות שבוצעו בבית החולים, אובחן חותרי כסובל מחולשה בשתי כפות ידיו, וצוין כי תיתכן פגיעה רדיאלית דו-צדדית, שנגרמה ככל הנראה בשל לחץ ממושך. פגיעה נירולוגית זו בשתי ידיו של חותרי אושרה בבדיקה נוספת בבית החולים רמב"ם ובשל כך נאלץ לעבור סדרת טיפולי פיזיותרפיה וריפוי בעיסוק. העותר הגיש ביום 21.11.07 תלונה ליועץ המשפטי לממשלה ודרש לחקור את העינויים וההתעללות שביצעו חוקרי השב"כ בחותרי במהלך חקירתו. אולם חרף מכתבי תזכורת חוזרים ונשנים, טרם התקבל מענה ענייני לתלונה.

- העתק תצהירו של עמאד חותרי, שנגבה בידי עו"ד מאהר תלחמי בבית מעצר קישון ביום 12.11.07, מצורף לעתירה ומסומן **כנספח ע/18**.
- העתק פרוטוקול ישיבת הארכת מעצרו של עמאד חותרי מיום 6.11.07 והחלטת השופט, סא"ל אריה אבריאל, מאותו יום מצורפים לעתירה ומסומנים **כנספח ע/19**.
- העתק תלונתו של העותר בשמו של מר חותרי מצורף ומסומן **כנספח ע/20**.

33. עדותו של גילאל צואפטה מדגימה אף היא את השימוש האכזרי, שעושים חוקרי שב"כ ב"איזוק גבוה" במטרה להכאיב לנחקרים, ואת עוצמת הסבל כתוצאה מאיזוק זה. צואפטה, תושב ג'נין שנעצר ביום 1.2.08 ונחקר בהיותו אזוק בחדר החקירה בבית המעצר קישון, מתאר בתצהירו את התנוחות המעוותות שבהן נאזק:

"ביום השני או השלישי היה סוג חדש של איזקים ממתכת, הצמיד נראה יותר גדול. אזקו את ידי מהזרועות למטה, בשתי הידיים (בין שורש כף היד לבין המרפק). שני החוקרים, כל אחד לחץ על הצמיד של האיזיק על הזרוע, שניהם לחצו ביחד. זה גרם לכאב נוראי. כמובן, האיזקים האלה היו בנוסף לאיזקים הרגילים שהיו לי כל הזמן על הידיים, כל זאת כאשר שני סוגי האיזקים על ידי לאחור, באיזוק הכפול היה לאחור. הלחץ על האיזקים בזרוע היה חזק, אני צעקתי ולא עזר לי... בתרגיל עם האיזקים הגדולים השתמשו פעמיים ביום השני ועוד פעם כעבור עוד יומיים... כיום ידי לא כואבות אבל הן רדומות. איני יכול להזיז את כפות ידי טוב, וכל הזמן כפות ידי קרות, גם כשאני מנסה לחמם אותן במים חמים. עד היום ישנם סימנים על יד ימין, משורש כף היד, אודם וכמו כתמים של שטפי דם בשתי הידיים. קשה להרים דברים, ובלתי אפשרי לכופף

כלפי מעלה (להרים את כף היד למעלה). בזרוע אין בעיה, רק בחלק התחתון של היד. גבי כואב כשאני יושב לזמן ארוך, וכשאני בתנוחת שכבה [הכאב] מפסיק".

34. כתוצאה מעינוי זה סיפר צואפטה כי לא יכול היה לרשום את הודעתו במשטרה בגלל כאבי הידיים והרפיון בכפות הידיים. הוא מוסיף ומתאר את מצבו בעקבות האיזוק הכפול שעבר: "לא יכולתי אפילו להרים סיגריה בין אצבעותי, ידי היו נפוחות ובצבע אדום". ביום 11.3.08 הגיש העותר תלונה ליועץ המשפטי לממשלה, בגין התעללות חוקרי השב"כ בצואפטה וחרף מכתבי תזכורת ששלח העותר, טרם התקבל מענה ענייני לתלונה.

- העתק תצהירו של ג'לאל צואפטה, שנגבה בידי עו"ד תגרד שביטה ביום 20.2.08, מצורף לעתירה ומסומן כנספח ע/21.
- העתק תלונתו של העותר בשמו של מר צואפטה מצורף ומסומן כנספח ע/22.

הימנעות המשטרה מאיזוק נחקרים בעת גביית עדותם:

35. העדויות שהצטברו במשרדי העותר מלמדות, כי אותם נחקרים, אשר נאזקו באופן מכאיב במהלך חקירתם במתקני השב"כ, לכאורה כדי להגן על שלום החוקרים או למנוע בריחה ממשמורת, אינם נאזקים כלל במהלך חקירתם בידי השוטרים. עדויות אלה מתיישבות עם תשובת גנ"מ גימ' יובל ריבלין, מלשכתו של מבקר משרד המשיב מס' 3 (שתצוטט להלן בפסקה 46). כך העיד למשל אחמד אסמעיל, שנחקר בבית המעצר בפתח תקווה ועניינו פורט בפסקה 26 לעיל, וכך העידו גם מועמד בני-עודה, תושב טמון שנעצר ביום 12.3.08 ונחקר בבית המעצר קישון וכן מחמוד עבדאללה, תושב צידא שנעצר ביום 17.6.08 ונחקר בבית המעצר קישון.

- העתק תצהירו של מועמד בני עודה, שנגבה בידי עו"ד נזאר מחאגינה ביום 11.4.08, מצורף לעתירה ומסומן כנספח ע/23.
- העתק תצהירו של מחמוד עבדאללה, שנגבה בידי עו"ד נזאר מחאגינה ביום 17.7.08, מצורף לעתירה ומסומן כנספח ע/24.

ההיבט הרפואי:

36. העדויות שבעתירה ובנספחים מס' 1 ו-2 מצביעים על הכאב והסבל, שנגרמים כתוצאה משימוש חוקרי השב"כ בתנוחות "האיזוק השגרתי" ו"האיזוק הגבוה", ועל ההשפלה. יתרה מכך, איזוק נחקרים בתנוחות אלה יש בו כדי לגרום לנזק נוירולוגי זמני ואף לעיתים לנזק נוירולוגי קבוע לנחקר. להוכחת נזקים אלה, מצורפת לעתירה חוות דעתה של המומחה הנוירולוגית ד"ר חנה-בטינה שטיינר-בירמנס מיום 11.5.09, שהוכנה לבקשת הוועד. בחוות דעתה, מתייחסת ד"ר שטיינר-בירמנס לכאב, לסבל ולנזק הנוירולוגי הזמני והקבוע, העלולים להיגרם לנחקרים כתוצאה מ"איזוק שגרתי" ו"איזוק גבוה".

37. בחוות דעתה, מתייחסת ד"ר שטיינר-בירמנס להשפעת איזוק ידיו של אדם מאחורי גבו באמצעות אזיקי מתכת ("האיזוק השגרתי") למשך זמן ממושך על תחושת הכאב של מי שנכבל בתנוחה זו בזו הלשון:

"לחץ ממושך על עצב גורם לתחושת כאב בזמן הלחץ... הכאב קיים כל זמן האיזוק אך גם יכול להמשיך מעבר לפרק זמן זה. התנוחה המתוארת על ידי הנחקרים, שבה אין אפשרות להזיז לא רק את הידיים בתוך האיזוקים אלא בכלל

את הגוף בזמן הישיבה הממושכת על הכיסא, עלולה אף היא לגרום לכאבים בשל חוסר התנועה – אם בשל חוסר שינוי תנוחה בפרקים ואם בגלל לחץ ממושך על עצבים של הגפיים. הנחקרים מתארים כאב קשה בצוואר ולאורך הגב בנוסף לכאב בכפות ידיים ובכתפיים. חלק מהם גם מתארים כאב גב ממושך אחרי סיום החקירה... ברור מאליו שבן אדם שסובל עקב מחלה קודמת מכאבי פרקים או כאב יסבול מהם פי כמה בזמן תנוחה מאולצת של חוסר יכולת לזוז וגם לאחר מכן. לגבי משך הזמן המינימאלי שבן אדם צריך להיות מוחזק בתנוחה מאולצת כדי להתחיל לסבול מכאבים, לא קיימים מאמרים בספרות או נתונים מדעיים. לא ניתן לבצע ניסויים קליניים אתיים שבודקים שאלה זו. וועדת הלסינקי – לאישור ניסויים קליניים – לא היתה נותנת את הסכמתה לניסוי כגון זה מאחר שברור מאליו שניסוי, בו בני אדם כבולים באזיקים מאחור גבם, יגרום כאב מיותר למשתתפים בניסוי”.

38. ביחס לנזק הנוירולוגי האפשרי, הזמני והקבוע, שעלול להיגרם לאדם על ידי איזוק ידיו מאחורי גבו באזיקי מתכת למשך זמן ממושך (גם אם שרשרת מחברת בין שני האזיקים) כתבה ד”ר שטיינר-בירמנס :

”האיזוק הממושך עלול לפגוע בעצבים המשפיעים על תפקוד הידיים. ככל שמתארך פרק הזמן של האיזוק, יגברו סיכויי הפגיעה בעצבים... הנזק עלול להיגרם גם כשהאזיקים אינם הדוקים על היד - מנגנוני הפגיעה נובעים מלחץ מקומי של האזיקים על נקודה מסוימת, וכן מחוסר יכולת להזיז את הידיים בכלל כך שעצבים עלולים להילחץ גם במקומות שאינם נלחצים ישירות על ידי האזיקים עצמם אלא למשל מהכיסא. כבילת שתי הידיים בשני אזיקי ברזל, הקשורים לשתי משענות הידיים של הכיסא, גורמת גם היא ללחץ על העצמות והעצבים ועקב כך לכאבים ונימול. האזיקים בקשירה המתוארת מגבילים את היכולת לזוז והתנוחה עצמה עלולה לגרום ללחץ על עצבים במרפק (אולנריס) ולנימול וכאב. מחלות רקע שחלקן אינן בהכרח ידועות לנחקר הלוקה בהן, מגבירות את חומרת הנזק שעלול להיגרם ומקצרות את אורך משך זמן האיזוק שעלול לפגוע בעצבים. נזק שנגרם לעצב מלחץ יכול להיות זמני או קבוע. בכל מקרה מדובר בשיתוקים או חוסר תחושה או כאבים בפיזור טיפוסי לעצב שנלחץ בשילובים שונים. ברור מאליו ששיתוק של שרירי ידיים פוגע מאד בתפקודו של האדם”.

39. ד”ר שטיינר-בירמנס מתייחסת גם לכאב והנזק הנוירולוגי, הזמני או הקבוע, העלולים להיגרם כתוצאה מאיזוק ידיו של נחקר מאחורי גבו באזיקי מתכת, כאשר האזיקים קשורים גבוה על אמות או זרועות הידיים ומהודקים מאד (“האיזוק הגבוה”):

”הידוק אזיקים על הזרוע או האמה ומשיכתם או הפעלת לחץ באמצעותם גורם בהכרח לכאב רב תוך זמן קצר. קיים סיכון רב ששיטת איזוק זו תפגע בעצב הרדיאלי ותגרום לנזק אקסונלי ושיתוק חלקי לידיים ... הוא תוצאה צפויה מהפעלת לחץ על הזרועות בדרך זו. הנזק עלול להיות בלתי הפיך”.

• העתק חוות הדעת של ד”ר חנה-בטינה שטיינר-בירמנס מצורף לעתירה ומסומן **כנספח ע/25**.

מיצוי הליכים:

40. בעקבות השימוש השיטתי באיזוק "השגרתי" המכאיב פנה העותר ביום 24.10.07 למשיב מס' 1 בדרישה לאסור לאלתר על חוקרי השב"כ להחזיק נחקרים בעת חקירתם, כשידיהם כבולות באזיקים מאחורי גבם. זאת כיוון שתנוחת האיזוק זו גורמת לנחקרים לא רק השפלה אלא גם לכאב וסבל אסורים. כן התבקש המשיב מס' 1 להגביל גם את אופן, משך ותדירות השימוש באמצעי ריסון שאינם מכאיבים, ולהבטיח כי מטרת הריסון אינה חורגת מהתכלית המוצהרת של מניעת פגיעה בחוקר ובנחקר ומניעת בריחה ממשמורת חוקית. לצורך כך התבקש המשיב מס' 1 לקבוע הנחיות או נהלים בעניין ולפרסמן. לדרישה זו צורף נספח עובדתי ובו טבלת סיכום המבוססת על 137 תצהירים, שגבה העותר מפי עצורים, אשר נחקרו בידי השב"כ בשנים 2006-2007 והתלוננו, בין היתר, על איזוק ידיהם מאחורי גבם במהלך החקירה.

- העתק פנייתן של עו"ד סמאח אלח'טיב איוב ועו"ד תחריר עתאמלה-מהנא מיום 24.10.07 מצורף לעתירה ומסומן כנספח ע/26.

41. משהמשיכו להגיע לידי העותר תלונות חמורות וקשות של עצורים נחקרי שב"כ, המתארים לא רק את הכאב שבתנוחת האיזוק השגרתי אלא אף שימוש אכזרי במיוחד באיזוק נחקרים מאמותיהם וזרועותיהם ב"איזוק גבוה", שגרם לנחקרים לא רק לסבל חמור אלא גם לנזקים בריאותיים מוכחים, פנה העותר למשיב מס' 1 ביום 17.12.07 בבקשה דחופה לאסור באופן מוחלט על חוקרי שב"כ להשתמש בשיטת ה"איזוק הגבוה". בפנייה זו חזר העותר על הדרישות הכלליות בפנייתו הקודמת בדבר הטלת איסור מוחלט על חוקרי שב"כ להשתמש ב"איזוק השגרתי". זאת, כיוון שפנייתו הקודמת של העותר מיום 24.10.07 לא זכתה להתייחסות כלשהי.

- העתק פניית עו"ד סמאח אלח'טיב-איוב מיום 17.12.07 מצורף לעתירה ומסומן כנספח ע/27.

42. ביום 26.12.07 אישר ישי מאיר, יועץ המשיב מס' 1, את קבלת מכתב העותר ומסר, כי הוא "מתנצל על העיכוב במתן תשובה, שנגרם בשל בדיקת הנושא על ידי הגורמים המתאימים. עם קבלת התייחסותם נשיבכם בדבר".

- העתק תשובת יועץ המשיב מס' 1 מצורף לעתירה ומסומן כנספח ע/28.

43. ביום 27.1.08 התקבלה תשובת ראש לשכת המזכיר הצבאי של המשיב מס' 1, רס"ן שלום גינזבורג מיום 23.1.08. בתשובתו ציין, כי "הוחלט להקל על הנחקרים באמצעות הארכת השרשרת כך שהנחקר יוכל להניח את ידיו לצדי הגוף בצורה נוחה יותר מבלי שהדבר יביא לפגיעה בביטחון החוקרים או להגדלת הסיכון לבריחתו ממשמורת". אולם תשובה זו התעלמה לחלוטין מפניית העותר בדרישה לאסור כליל על "איזוק גבוה" של נחקרי שב"כ. התשובה אף לא נתנה מענה לדרישת העותר ממשיב מס' 1 לקבוע הנחיות, שיסדירו את השימוש באיזוק במהלך חקירות השב"כ, ובמיוחד את אופן ותדירות השימוש באמצעי ריסון אחרים ולהבטיח כי מטרת הריסון אינה חורגת מהתכלית המוצהרת של מניעת פגיעה בחוקר ומניעת בריחה ממשמורת חוקית.

- העתק מתשובת יועץ המשיב מס' 1 מצורף לעתירה ומסומן כנספח ע/29.

44. ביום 14.2.08 שלחה עו"ד סמאח אלח'טיב-איוב את תגובת העותר לתשובת ראש לשכת המזכיר הצבאי למשיב מס' 1 בה ציינה, כי נראה שטרם יושמה החלטת משרד המשיב מס' 1 הנ"ל. זאת כיוון שהמידע המגיע לעותר מראה, כי לא השתנה דבר בתנוחת האיזוק של הנחקרים. על-כן, התבקש המזכיר הצבאי למשיב מס' 1 להודיע לעותר על מועד תחולתה בפועל של ההחלטה לשנות את תנוחת האיזוק. מכל מקום, וכיוון שהמשיכו להגיע למשרדי העותר תלויות חמורות על איזוק מכאיב של עצורים בחקירות השב"כ, שוב התבקש המשיב מס' 1 לאסור לאלתר ובאופן מוחלט על חוקרי השב"כ לעשות שימוש באמצעי כבילה שגורמים כאב, ובמיוחד לאסור איזוק עצורים באמותיהם ובזרועותיהם. לפנייה זו צורף פירוט המקרים שהגיעו לידי העותר, ואשר מעידים על הפרת ההחלטה בעניין הארכת שרשרת האיזוקים.

- העתק מהפניית העותר מיום 14.2.08 מצורף לעתירה ומסומן **כנספח ע/30**.

45. כיוון שמתקני החקירה של השב"כ ממוקמים פיזית בתוך כתלי מתקנים שונים של השב"כ והמשטרה, שהם באחריותו של המשיב מס' 3, פנה העותר ביום 27.2.08 למשיב מס' 3. בפנייתנו נתבקש המשיב מס' 3 להבטיח את קיום החלטת המשיב מס' 1 מיום 23.1.08 בעניין שינוי תנוחת איזוק נחקרי שב"כ בעת חקירתם.

- העתק מהפנייה מצורף לעתירה ומסומן **כנספח ע/31**.

46. ביום 24.3.08 התקבלה במשרדי העותר תשובתה של הדר כהן, יועצת השר לביטחון פנים לפניית ציבור, לפיה נמסר כי פניית העותר הועברה לבדיקת יחידת המבקר במשרד. ביום 4.5.08 התקבלה תשובתו של גנ"ם גימ' יובל ריבלין, מרכז תלויות ציבור מלשכת מבקר המשרד לביטחון פנים - היחידה לתלויות ציבור. בתשובה נמסר כי פניית העותר הועברה לבדיקת הגורמים המוסמכים במשטרת ישראל ושירות בתי הסוהר, וכי בתום הבדיקה יעודכן העותר בתוצאותיה. ואכן ביום 21.5.08 התקבלה במשרדי העותר תשובתו של גנ"ם ריבלין, ולפיה: **"בדיקתנו במשטרת ישראל העלתה כי נחקרים אינם נאזקים** בעת חקירתם. משירות בתי הסוהר מביאים לידיעתנו כי מתקני החקירות אינם באחריות השב"כ".

- העתק תשובת יועצת השר לפניית הציבור מצורף לעתירה ומסומן **כנספח ע/32**.
- העתק תשובת גנ"ם גימ' יובל ריבלין שהתקבלה ביום 4.5.08 והעתק תשובתו של גנ"ם ריבלין שהתקבלה ביום 21.5.08 מצורפים לעתירה ומסומנים **כנספחים ע/33 ו-ע/34 בהתאמה**.

47. תשובתו של גנ"ם ריבלין בעניין הימנעות המשטרה מאיזוקם של אותם נחקרי שב"כ, כאשר הם מועברים לחקירה משטרתית, מאמתת את מה שידוע לעותר זה מכבר מעדויותיהם של הנחקרים. קרי; אותו נחקר, שנחשב כמסכן את ביטחון החוקר או כמי שיש חשש כבד שיצליח לברוח ממשמורת חוקית בתוך מתקן חקירה נעול בבית מעצר מבוצר, הופך לאדם לא מסוכן עם הכנסתו לחדר חקירה סמוך למסירת עדות בפני שוטר. ונחזור שוב על המובן מאליו, ככלל, שוטרי משטרת ישראל נמנעים מלאזוק את נחקריהם, ובכללם עצורים פלסטינים המסווגים כחשודים בעבירות בטחון, גם כאשר מדובר באותם עצורים ממש, אשר

נאזקו זמן קצר לפני כן בעת חקירתם בידי חוקרי שב"כ באותו מתקן כליאה. חלקה השני של התשובה תמוה בעינינו, שכן משמעותו כי חדרי החקירה של השב"כ, הממוקמים במתחמים שבאחריות המשיב מס' 3 נמצאים "מחוץ לתחום" ואין לו כל שליטה עליהם, דבר שלא מצאנו לו ביסוס בדין.

48. במשך חודשים רבים לא התקבל מענה ענייני לפניית העותר אל המשיב מס' 1 מיום 14.2.08. על-כן, המשיך העותר לעקוב אחרי יישום החלטת המשיב בשטח. במהלך קרוב לתשעה חודשים המשיכו להגיע למשרדו של העותר תלונותיהם של עצורים, שבין היתר תיארו את איזוקם המכאיב והסבל הרב שנגרם להם כתוצאה משימוש באזיקים כאמצעי חקירה. חשוב לציין, כי העדויות שהגיעו למשרדי העותר אחרי מרץ 2008 אכן הצביעו על שינוי קוסמטי בתנוחת האיזוק השגרתי שהיתה נהוגה עד פברואר 2008, בשל הארכת השרשרת המחברת בין אזיקי הידיים של נחקרי שב"כ. אף באותם המקרים שייתכן כי האיזוק נעשה לשם תכליות לגיטימיות, הרי שהארכת השרשרת לא השיגה את יעדה ותנוחת האיזוק נותרו מכאיבות ופסולות. כפי שהדגמנו בפסקאות 18 – 20 ו- 23 – 30, הארכת השרשרת לא הובילה לשינוי של ממש בתנוחת האיזוק, וידיהם של נחקרי שב"כ נכבלות דווקא לאחור, באופן מכאיב ופוגעני. פרקי הזמן הארוכים שבהם מוחזק העצור בתנוחה זו במהלך חקירות שב"כ, גם אם התקצרו במידת מה, עדיין ממשיכים להוסיף לסבלם, כאבם והשפלתם של העצורים. דוגמאות לכך ניתן למצוא בתשתית העובדתית.

49. על כן, ומשלא התקבל מענה ענייני לפנייתנו אל רס"ן גינזבורג מיום 14.2.08, שב העותר ופנה למשיב מס' 1 ביום 16.12.08. בפנייה זו התבקש המשיב מס' 1 להפעיל את סמכותו ולאסור לאתגר על חוקרי השב"כ להשתמש באיזוק מכאיב, לרבות "איזוק גבוה", וכן לקבוע הנחיות להגבלת אופן ותדירות השימוש באמצעי ריסון אחרים, שאינם מכאיבים, ולפרסמן. העותר הדגיש, כי ממצאי המעקב מלמדים, כי אין די בהוספת שרשרת בין אזיקי הידיים ו/או הארכתה, שכן חוקרי השב"כ ממשיכים לאזוק את ידי נחקריהם לאחור ובאופן מכאיב.

• העתק הפנייה מצורף לעתירה ומסומן כנספח ע/35.

50. ביום 23.2.09 התקבלה תשובתה של איילת משה מהאגף לפנייות הציבור במשרד המשיב מס' 1, ובה נאמר כי "בעקבות פנייתכם הראשונה בנושא, מיום 24 באוקטובר 2007, ובדיקה שנערכה בשירות הביטחון הכללי, נשלחה אליכם ב-23 בינואר 2008 תשובה שכללה עדכון באשר לכוונה להקל על הנחקרים באמצעות הארכת שרשרת האזיקים, כך שהנחקר יוכל להניח את ידיו לצדי הגוף בצורה נוחה יותר, מבלי שהדבר יביא לפגיעה בביטחון החוקרים או להגדלת הסיכון לבריחתו ממשמורת... פנייתכם זו [פניית הוועד מיום 14.2.08] זכתה לתגובה שככל הנראה לא הועברה אליכם בשעתו. בכל מקרה עולה מאותה תגובה, כי התקבלה בשב"כ החלטה להאריך את אורך השרשרת של האזיקים, כמפורט לעיל. ההחלטה יושמה בהדרגה במהלך חודש מרץ 2008... נחזור ונדגיש כי אזיקת נחקרים במהלך חקירות ביטחון, נועדה לשם שמירה על ביטחונם הפיזי של החוקרים ואנשי שב"ס הבאים במגע עם הנחקר ולמניעת בריחה ממשמורת - ולשם כך בלבד". ביחס לתלונות הפרטניות שהוזכרו בפניית העותר, ואשר

מתייחסות לאיזוק מכאיב, נמסר כי הן הועברו כבר לבדיקת הממונה על מבקר תלונות נחקרים (מבת"ן) במשרד המשפטים. גם תשובה זו הותירה את חלק הארי של פניות העותר ללא מענה.

• העתק התשובה מצורף לעתירה ומסומן כנספח ע/36.

51. לסיכום, השימוש השגרתי והתדיר, שעושים חוקרי שב"כ בכבילת ידיהם של נחקרי שב"כ מאחורי גבם באופן מקובע במהלך חקירתם וכל התנוחות שתוארו לעיל כ"איזוק שגרתי" גורמים להם כאב וסבל, כאשר עוצמת הכאב והסבל משתנה בהתאם לפרמטרים שונים כגון: מיקום האזיקים על חלקים שונים בידיים, זווית הטייתם ומידת הידוקם, מצבו הרפואי של הנחקר בעת האיזוק, וכן אורך הזמן שנחקרי שב"כ מוחזקים בכל אחת מהתנוחות המתוארות. העדויות והתצהירים שנגבו בידי עוה"ד של העותר לא מותירים מקום לספק, כי פעמים רבות נעשה שימוש, שאינו משתמע לשתי פנים בכבילה המכאיבה כאמצעי לחץ על הנחקר במטרה להוציא ממנו מידע שלא כדין. ברור, כי השימוש שעושים חוקרי שב"כ באיזוק "השגרתי" ובאופן מובהק עוד יותר באיזוק "הגבוה" אינו מוגבל למטרות לגיטימיות של שמירה על בטחון החוקר והנחקר, ומניעת בריחה ממשמורת. השימוש היומיומי באיזוק נחקרי שב"כ בחדר החקירות משמש את חוקרי השב"כ כאמצעי חקירה לכל דבר ועניין. כפי שתיארנו בהרחבה בתשתית העובדתית, כבילת העצורים נעשית דווקא בתנוחות מעוותות ולא טבעיות, באופן הגורם במכוון לנחקרי שב"כ כאב וסבל חמורים, ולעיתים אף נזק נוירולוגי זמני או קבוע. תנוחות האיזוק המתוארות, פוגעות קשות בזכותם של הנחקרים לכבוד ולהגנה מפני עינויים ו/או יחס אכזרי ו/או בלתי אנושי ו/או משפיל. חמור מכך, השימוש שעושים חוקרים בשיטת "האיזוק הגבוה" גורם לכאב וסבל חמורים ואף לנזקים רפואיים לעיתים בלתי הפיכים. זהו אמצעי חקירה פסול, ונופל בבירור בקטגוריה של עינויים, כפי שיובהר להלן בחלק המשפטי.

52. למרבה הצער, ולמרות הצהרת כוונות של המשיב מס' 1 לפיה תוארך השרשרת המחברת בין האזיקים כדי להקל על הנחקרים "כך שהנחקר יוכל להניח את ידיו לצדי הגוף בצורה נוחה יותר", הרי ששינוי זה התברר כקוסמטי וכמעט ולא שינה מכאבם וסבלם של הנחקרים. זאת, בין היתר, בשל העובדה שתנוחת ומשך האיזוק ממשיכים לגרום לכאב וסבל שחומרותם משתנה לפי נסיבות העניין. בפועל, ממשיך המשיב מס' 1 - המודע היטב לסבלם וכאבם של הנחקרים הנגרם להם, שלא כדין, בשל השימוש באיזוק כאמצעי חקירה - להתעלם מדרישת העותר החוזרת ונשנית להפסיק לאלתר את השימוש בתנוחות איזוק מכאיבות, ולהגביל בהנחיות את עצם, אופן משך, ותדירות השימוש שעושים חוקרי שב"כ באמצעי ריסון. בכך, מאפשר המשיב את המשך הפגיעה בזכויותיהם של הנחקרים.

53. חמור מכך, למרות שבשום שלב לא הוכחש השימוש שעושים חוקרי השב"כ ב"איזוק גבוה" במהלך חקירת עצורים פלסטינים, ולמרות הכאב והסבל החמורים, וכן הנזק הנוירולוגי המוכח, שנגרם לנחקרי שב"כ (כמו בפסקאות 31 - 34 לעיל), ממשיך המשיב מס' 1 בתשובותיו להתעלם מדרישתו של העותר לאסור לאלתר ולחלוטין את השימוש בשיטת עינוי זו.

הטיעון המשפטי

54. הזכות לחופש מעינויים וצורות אחרות של יחס אכזרי, בלתי אנושי ו/או משפיל (להלן: התעללות או התנכלות) היא זכות יסוד מוכרת במשפט העמים ובמשפט הישראלי. זכות זו קיבלה זה מכבר מעמד של זכות מוחלטת, שלא ניתן להתנות עליה או לשגת ממנה גם לא בנסיבות החריגות ביותר. לצדה עומדת לעצור, כמו לכל אדם אחר, הזכות לשלמות גופנית ונפשית והזכות לכבוד, המוכרות במשפט הישראלי והבינלאומי כאחד.

55. הסקירה בתשתית העובדתית, לרבות הנספחים המצורפים לעתירה, מלמדת על השימוש הנרחב, שעושים חוקרי השב"כ בתנוחות שונות של כבילת עצורים כשיטה לחילוץ הודאות ומידע שלא כדין מהנחקרים. לאור הנתונים העובדתיים, **שהמשיב מס' 1 מעולם לא הכחיש במכתבי תשובתו** (פסקאות 43, ו-50), ברור כי חוקרי השב"כ אינם מפעילים שיקול דעת פרטני בדבר עצם הצורך באיזוקו של נחקר פלוני, אלא כובלים כמעט כל נחקר. בנוסף, כבילת הנחקרים - במה שכינינו כ"איזוק שגרתי" וביתר שאת ב"איזוק גבוה" - נעשית בתנוחות מכאיבות במיוחד, ועוצמת הכאב מתגברת כאשר הנחקר מוחזק כבול ללא הצדקה לאורך זמן. כבילה זו פוגעת בזכותם של הנחקרים לשלמות גופנית, נפשית ולכבוד, ולהגנה מפני עינויים ו/או יחס אכזרי ו/או בלי אנושי ו/או משפיל. הותרת נחקר בחדר החקירה כשהוא כבול באופן מכאיב או התניית הסרת כבליו אם ישתף פעולה (ראו למשל פסקאות 23 - 30) מאששים את המסקנה כי את המניע לאיזוק יש לחפש גם בתחום של השימוש באיזוק כאמצעי חקירה, ואף כהתעללות ועינוי.

56. מסקנה זו מקבלת אישוש נוסף נוכח העובדה, כי אותו עצור פלסטיני, שמוחזק אזוק ידיים ולרוב גם רגליים בחדר החקירות של השב"כ, ידיו משוחררות מיד בעת מסירת אמרתו המשטרתית בפני שוטר בחדר חקירה סמוך, כפי שעולה לא רק מעדויות הנחקרים אלא אף מתשובת נציגו של המשיב מס' 3 בפסקה 35 לעתירה. מתעוררת השאלה: האם ביטחונם של השוטרים הוא הפקר ביחס לביטחונם של חוקרי השב"כ, או שמא, חדריהם הסמוכים לחדרי השב"כ מבוצרים ונעולים הרמטית ואין חשש להימלטות כלשהי או בריחה ממשמורת בשונה מחדרי החקירות של השב"כ? כיוון שאין ספק שהתשובה לשתי שאלות אלה שלילית, אין מנוס ממסקנה כי השיקולים המנחים את חוקרי השב"כ בעת כבילת נחקר פלסטיני הנם זרים למטרות המוצהרות של מניעת בריחה והגנה על החוקרים.

57. כפי שנראה להלן, אין מנוס ממסקנה כי תנוחות הכבילה שתוארו בחלק העובדתי כ"איזוק שגרתי" מהוות לכל הפחות יחס אכזרי, בלתי אנושי ומשפיל. השימוש שעושים חוקרי שב"כ בתנוחות איזוק מכאיבות, כדבר שבשגרה, אף עלול להגיע לכדי עינויים, במיוחד אם כבילת ידי העצורים נעשית באופן המעוות של כבילתם מאחורי גבם דווקא מאמותיהם ומזרועותיהם בתנוחות "איזוק גבוה". תנוחות כבילה אלו מנוגדות הן להוראות הדין הבינלאומי המנהגי וההסכמי והן לדין הישראלי, ומשכך יש להורות על הפסקת השימוש בהן לאלתר.

א. איזוק נחקרי שב"כ כהפרה של המשפט הבינלאומי

58. האיסור נגד עינויים ונגד יחס אכזרי, בלתי אנושי או משפיל הינו אחד מאותם עקרונות משפטיים נדירים, אשר זכו למעמד של משפט מנהגי, המחייב כל מדינה בעולם. איסור העינויים והיחס הבלתי-אנושי או המשפיל נכלל בגרעין הקשה של זכויות האדם מהן לא ניתן לגרוע בנסיבות כלשהן; זאת למשל לצד איסור העבדות, כדברי המלומד J. Oraa, **Human Rights in States of Emergency in International Law** (Oxford: Clarendon) (95) (1992):

“These rights are so fundamental that they are considered to be not only customary international law but also norms of *ius cogens*.”

לעניין מעמד המנהגי של איסורים אלה ראו גם:

- Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, U.N. G.A. Res. 62/148, prmb1. (18 Dec. 2007), U.N. Doc. A/RES/62/148 (4 Mar. 2008).
- Nowak Manfred & McArthur Elizabeth, **The United Nations Convention Against Torture - A Commentary**, Oxford University Press, pp. 117-118 (2008).
- Garcia Michael J., "U.N. Convention Against Torture (CAT): Overview and Application to Interrogation Techniques" **Congressional Research Service**, p. 1 (2009).

א.1. האיזוק כהפרה של המשפט הבינלאומי ההומניטארי:

59. כללי המשפט הבין-לאומי ההומניטארי, שהם הדין הבין-לאומי המסדיר את היחס לפלסטינים הנתונים תחת כיבוש, ובכללם לעצורים ונחקרים, מעגנים את ההגנה מפני עינויים ומפני כל יחס של השפלה והתעללות. תחולת המשפט הבינלאומי ההומניטארי בשטחים הכבושים הוכרה זה מכבר בפסיקות חוזרות ונשנות של בית משפט נכבד זה.

ראו:

- בג"ץ 1661/05 **המועצה האזורית חוף עזה ואח' נ' כנסת ישראל ואח' פ"ד** נט(2), 481, עמ' 559 (2005).
- בג"ץ 3239/02 **מרעב נ' מפקד כוחות צה"ל באיזור יהודה והשומרון, פ"ד** נז(2), 349, עמ' 365-366 (2003).
- בג"ץ 393/82 **ג'מעית אסכאן אלמעלמון נ' מפקד כוחות צה"ל, פ"ד** לז(4), 785, עמ' 792-794 (1983).

60. סעיף 3, המשותף לארבע אמנות ג'נבה (1949) מעגן את האיסור נגד עינויים ונגד כל יחס אכזרי והתעללות. סעיף זה חל מפורשות על אנשים המוחזקים במעצר. אמנת ג'נבה הרביעית בדבר הגנת אזרחים בימי מלחמה משנת 1949, קובעת איסור מוחלט על שימוש בעינויים וכל יחס אכזרי ו/או בלתי אנושי ו/או משפיל נגד אזרחים מוגנים, ובכללם עצורים תושבי השטחים הכבושים. סעיף 27 לאמנה מעגן את זכותם של אזרחים מוגנים להגנה על גופם וכבודם, זכותם לטיפול אנושי וכן את זכותם להיות מוגנים מפני כל מעשה אלימות או איומים

באלימות. בנוסף, סעיף 31 לאמנה אוסר על כל כפייה פיזית או נפשית במטרה לחלץ מידע. סעיף 32 גם קובע איסור רחב על עינויים ועל כל אמצעי ברוטאלי.

61. ההיקף הרחב של ההגנה מפני עינויים ו/או התעללות ואופיים המוחלט של איסורים אלה אינם מוטלים בספק. ביטוי לכך ניתן למצוא, בין היתר, אצל המלומד פיקטה בכרך הפרשנות הרשמית לאמנת ג'נבה הרביעית בדבר הגנת אזרחים בימי מלחמה משנת 1949, בעמ' 223 :

"The prohibition of torture set forth in this Article [Article 32] is absolute, it covers all forms of torture, whether they from part of penal procedure or are quasi- or extra-judicial acts, and whether means employed. There need not necessarily be any attack on physical integrity since the 'progress' of science has enabled suffering the use of procedures which, while they involve physical suffering, do not necessarily cause bodily injury."

ובעניין מוחלטות החובה לנהוג יחס אנושי בעצורים מקרב התושבים המוגנים קובע המלומד פיקטה בעמוד 205 :

"in truth, the "leitmotiv" of the four Geneva Conventions': it is to be construed broadly 'as applying to all aspects of man's life': it is absolute in character, valid in all circumstances and at all times, and 'remains **fully valid in relation to persons in prison** or interned... It is in such situations, where human values appear to be in greatest danger, that the provision assumes its full significance." (ההדגשות אינן במקור)

- Pictet Jean (ed.), **The Geneva Convention of 12 August 1949 - Commentary - IV Geneva Convention Relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War**, Geneva: Intentional Committee of the Red Cross (1958).
- Droege Cordula, "In truth leitmotiv": the prohibition of torture and other forms of ill-treatment in international humanitarian law" **International Review of the Red Cross** Volume 89 Number 867, 515, p. 517 September (2007).

וראו גם :

62. הפעלת עינויים או יחס בלתי אנושי מסווגת כאחת ההפרות החמורות של אמנת ג'נבה הרביעית, ומוגדרות בסעיפים 146-149 לאמנה כפשעי מלחמה. הוראות האמנה מטילות אחריות פלילית אישית הן על המבצע והן על נותן הפקודה, ומביאות בסופו של יום להטלת סמכות שיפוט אוניברסאלית. גם ערכאת הערעור של בית הדין הבינלאומי המיוחד לבחינת הפשעים שבוצעו ביוגוסלביה לשעבר קבעה כי האיסורים הכלולים בסעיף 3 המשותף, והחלים גם בעימות מזוין, הם דין מחייב ומהווים חלק מהמשפט הבינלאומי המנהגי. כן קבע בית הדין כי איסורים אלה מטילים אחריות פלילית אינדיבידואלית מכוח משפט העמים המנהגי.

- Prosecutor v. Tadic, Case No. IT-94-1-AR72, A.Ch. 2.10.1995, para. 134.

2.א. האיזוק המכאיב כהפרה של משפט זכויות האדם הבינלאומי :

63. האיסור נגד עינויים ונגד יחס אכזרי, בלתי אנושי או משפיל מעוגן אף במשפט זכויות האדם הבינלאומי. **האמנה בדבר זכויות אזרחיות ופוליטיות**, שנכנסה לתוקף בשנת 1976 ואושררה בידי ישראל בשנת 1991, מעגנת את האיסור המנהגי המוחלט להעמיד אדם בפני עינויים או בפני יחס או עונש אכזריים, בלתי אנושיים או משפילים. האמנה קובעת כי לא ניתן לגרוע מאיסור זה, אף לא בשעת חירום כללית המאיימת על חיי האומה (שילוב של סעיפים 7 ו-4 (2) לאמנה). סעיף 10 לאמנה הנ"ל מדגיש ביתר שאת את חובת המשיבים לנהוג בנחקרים ברוח אנושית ותוך התחשבות בכבודים בשל שלילת חירותם.

64. ועדת זכויות האדם, הפועלת מכוח אמנה זו כגוף מעין-שיפוטי הוציאה בשנת 1992 "הערה כללית" מספר 20, מיום 10.3.1992, הקובעת את הפרשנות המוסמכת של סעיף 7 לאמנה. פרשנות זו מדגישה את מוחלטות האיסור נגד עינויים ונגד יחס אכזרי ו/או בלתי אנושי ו/או משפיל וקובעת:

"The text of article 7 allows of no limitation. The Committee reaffirms that, even in situations of public emergency such as those referred to it in article 4 of the Covenant, no derogation from the provision of article 7 is allowed and its provisions must remain in force. The Committee likewise observes that no justification or extenuating circumstances may be invoked to excuse a violation of article 7 for any reasons, including those based on an order from a superior officer or public authority."

- CCPR General Comment No. 20: Replaces general comment 7 concerning prohibition of torture and cruel treatment or punishment (Art. 7): 10/03/92, para. 3.

65. כמו-כן מבהירה הוועדה כי האיסור חל גם על גרימת סבל נפשי, ולא דווקא כאב פיזי:

"The aim of the provisions of article 7 of the International Covenant of Civil and Political Rights is to protect both the dignity and the physical and mental integrity of the individual ... The prohibition in article 7 relates not only to acts that cause physical pain but also to acts that cause mental suffering to the victim ..."

- CCPR General Comment No. 20: Replaces general comment 7 concerning prohibition of torture and cruel treatment or punishment (Art. 7): 10/03/92, para. 5.

66. כעשור מאוחר יותר, בשנת 1987, נכנסה לתוקף **האמנה נגד עינויים ונגד יחס ועונשים אכזריים, בלתי אנושיים או משפילים** (להלן: "האמנה נגד עינויים"), אשר במסגרתה הסכימו אומות העולם, וישראל בכללם לעגן בכללים את מימוש האיסור המוחלט והמנהגי נגד עינויים ונגד כל יחס אכזרי ו/או בלתי אנושי ו/או משפיל. האמנה נגד עינויים באה לחזק את ההגנות הקיימות במשפט הבינלאומי. סעיף 16(א) לאמנה מחייב כל מדינה למנוע כל יחס ו/או עונש אכזרי, בלתי-אנושי או משפיל בידי איש רשות; סעיף זה, בצירוף 11 לאמנה,

מחייבים כל מדינה לוודא באופן מתמיד, כי נהלי החקירה ושיטותיה מונעים יחס אכזרי, בלתי-אנושי או משפיל.

67. מוחלטות שני האיסורים: האיסור נגד עינויים והאיסור נגד יחס אכזרי, בלתי אנושי ו/או משפיל מודגשת שוב באמנה נגד עינויים (הוראת סעיף 2)2 בשילוב עם סעיף 16(2) לאמנה). הפרשנות הרשמית של האמנה נגד עינויים חזרה ואישרה את מוחלטות שני האיסורים בהערה כללית מס' 2. כשנה מאוחר יותר חזרה העצרת הכללית של האו"ם ואישרה זאת.

- GENERAL COMMENT No. 2-Implementation of article 2 by States Parties/UNCAT/CAT/C/GC/2/CRP.1/Rev.4/23 November 2007, para. 1-3, 5-7.
- Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, U.N. G.A. Res. 62/148, prmb. (18 Dec. 2007), U.N. Doc. A/RES/62/148 (4 Mar. 2008).

68. מימד מוחלטות האיסור נגד עינויים ו/או התעללות הודגש שוב ושוב הן בהמלצות הוועדה נגד עינויים לגבי ישראל, והן בהתייחסות של ועדת זכויות האדם בהמלצותיה משנת 2003 בהקשר של הפרת סעיף 7 לאמנה. שתי הוועדות חזרו על מוחלטות האיסור נגד עינויים והתעללות, והדגישו כי טיעון "הגנת הצורך" עומד בניגוד להתחייבויות מדינת ישראל לפי האמנות. בהקשר זה ראו המלצות הוועדה נגד עינויים לגבי ישראל מיום 14 במאי 2009, שקבעו:

"The Committee is fully aware of the situation of unrest prevailing in Israel and in the occupied Palestinian territories. The Committee reiterates its recognition of the State party's legitimate security concerns and its duty to protect its citizens and all persons under its jurisdiction or *de facto* control from violence. However, the Committee further recalls the absolute nature of the prohibition of torture contained in article 2, paragraph 2 of the Convention, stating that "no exceptional circumstances whatsoever may be invoked as a justification of torture."

- Concluding Observation of the Committee Against Torture on Israel, CAT/C/ISR/CO/4, para. 10 (2009).

וראו גם המלצות ועדת זכויות האדם משנת 2003:

- CCPR/CO/78/ISR, para. 18 (2003).

69. ועדת האו"ם נגד עינויים נתנה את דעתה ביחס לחוקיות השימוש באמצעי כבילה וריסון שונים, בין היתר, במסקנותיה לגבי אוסטרליה. הוועדה הביעה דאגה מהשימוש באמצעי ריסון, העלולים לגרום לכאב והשפלה מיותרים, וקבעה כי על המדינה החברה לפקח באופן מתמיד אחר השימוש באמצעי הריסון ולוודא שהשימוש בהם מתועד כראוי.

- Committee against Torture, "Concluding observations, Australia", UN Doc. A/56/44, paras. 47-53, 21 November 2000, para. 52(b).

70. **ומן הכלל אל הפרט**, שימוש חוקרי השב"כ בתנחות "האיזוק השגרתי", "האיזוק הגבוה", וכל תנחות הכבילה שתוארו בפרק העובדתי, גורם לעצורים הנחקרים לכאב וסבל, נפשי ופיזי. איזוק הנחקרים בתנחות שנסקרו בתשתית העובדתית, לכל אורך זמן החזקתם בחדר החקירות של השב"כ משפיל אותם, וגורם - בכוונה ולכל הפחות בעצימת עיניים, לכאב או סבל פיזי או נפשי, שחומרתו משתנה בהתאם לנסיבות. כאב זה נגרם בידי, בהנחיית או בהסכמת עובד ציבור, לרבות הסכמה בשתיקה, ומלווה לכל הפחות ובמקרים הקלים באדישות ביחס לסבלם של הנחקרים. כבילת הנחקרים לאורך שעות החזקתם בחדר החקירות של השב"כ עלול אף לגרום לנזק נוירולוגי, כמתואר בחוות הדעת הנוירולוגית שצורפה לעתירה וסומנה ע/25. על כן לא יכול להתעורר ספק, כי השימוש שעושים חוקרי השב"כ באיזוק נחקריהם מהווה לכל הפחות יחס משפיל, בלתי אנושי ו/או אכזרי. יחס מעין זה אסור במשפט הבינלאומי המנהגי וההסכמי, בין אם מדובר במשפט הבינלאומי ההומניטארי או במשפט זכויות האדם שמדינת ישראל מחויבת בהם, ומשקף נורמות מוסר רצויות.

71. איזוקם המכאיב של נחקרי שב"כ הן "באיזוק השגרתי" ו/או "הגבוה" והן בכל תנוחה מכאיבה אחרת אף עלול להגיע, בנסיבות מסוימות, לכדי עינויים. סעיף 1 לאמנה נגד עינויים מגדיר עינויים כ:

"any act by which severe pain or suffering, whether physical or mental, is intentionally inflicted on a person for such purposes as obtaining from him or a third person information or a confession, punishing him for an act he or a third person has committed or is suspected of having committed, or intimidating or coercing him or a third person, or for any reason based on discrimination of any kind, when such pain or suffering is inflicted by or at the instigation of or with the consent or acquiescence of a public official or other person acting in an official capacity. It does not include pain or suffering arising only from, inherent in or incidental to lawful sanctions".

72. הגדרת "עינויים" באמנה נגד עינויים מתבססת אפוא על ארבעה יסודות מצטברים: ראשית, יסוד **הכוונה**: המעשה (גרימת סבל וכאב לקורבן) היה מכוון; שנית, יסוד **הכאב והסבל**: המעשה גרם לקורבן כאב או סבל חמור, בין פיזי ובין נפשי; שלישית, יסוד **המטרה**: המעשה נעשה לשם השגת מטרה, ובכלל זה: השגת מידע או הודאה מהקורבן, ענישה, הפחדה או מסיבה ששורשיה בהפליה; ולבסוף, יסוד **המעורבות הרשמית**: המעשה נעשה בידי אנשי רשות, ולמצער בהסכמת השלטונות או תוך העלמת עין מצדם. ועדת האו"ם נגד עינויים פירשה בהרחבה את שאלת מעורבותו של אדם והשתתפותו בעינויים. פרשנות זו כוללת כל סוג של השתתפות במעשה העינויים, ובכלל זה ניסיון, שידול, מתן הנחיה עליונה, הסכמה בשתיקה, הסתרה וכדומה.

- GENERAL COMMENT No. 2-Implementation of article 2 by States Parties/UNCAT/CAT/C/GC/2/CRP.1/Rev.4/23 November 2007, paras. 17-18, 26.
- Concluding Observation on the U.S., U.N. DOC. CAT/C/USA/CO/2, para. 19 (2006).
- Nowak Manfred & McArthur Elizabeth, **The United Nations Convention Against Torture - A Commentary**, Oxford University Press, pp. 247-248 (2008).

73. איזוקם המכאיב של נחקרי שב"כ, שתואר בחלק העובדתי, ממלא לכל הפחות שלושה יסודות של הגדרת העינויים ולעיתים אף את ארבעתם. בהקשר זה, אין ספק כי יסוד המעורבות הרשמית מתקיים בעניינו, שכן חוקרי שב"כ וגם הסוהרים והשוטרים הבאים במגע על העצורים עונים בפירוש להגדרה זו.

74. לעניין יסוד הכוונה, שילוב מספר גורמים הקשורים לאופן, תדירות, משך ותנוחת האיזוק מובילים למסקנה זו. ראשית: חוקרי השב"כ עושים שימוש גורף ושיטתי ב"איזוק השגרתי" לגבי כלל הנחקרים במהלך החקירה ולרוב לאורך כל שעות החזקת העצור בחדר החקירות, אף אם אינו נחקר בשעות אלה וגם אם החוקר יוצא מהחדר במהלך החקירה. שנית: האיזוק נעשה דווקא בתנחות מכאיבות, מעוותות ולא טבעיות שמגבילות עד מאוד את תנועת הידיים. בהקשר זה חשוב לציין כי ההחלטה להאריך את השרשרת המחברת בין האיזוקים לא שינתה דבר, שכן הנחקרים נאזקים מאחורי גבם והשרשרת מושחלת במסעד הכסא באופן שמגביל עד מאוד את התנועה. כבילת העצורים נעשה לכל הפחות באופן מודע וככל הנראה לפי נהלים (ראו תשובת הממונה על המבת"ן בפסקה 25). העובדה שאיזוק זה גורם לכאב ולסבל משתנים בחומרתם, ידועה הן לחוקרי השב"כ והן למשיבים הממונים עליהם, כך שאין ספק שיסוד הכוונה אכן מתקיים. יסוד הכוונה לגרימת כאב מתקיים ביתר שאת לגבי תנחות האיזוק שתוארו כ"איזוק גבוה", שכן אין בר דעת היכול לראות באיזוק נחקרים דווקא מאמותיהם ומזרועותיהם ומשיכת אזיקים אלה לאחור או הפעלת לחץ על האיזוקים אמצעי ריסון לגיטימי, שאינו גורם כאב וסבל חמורים.

75. גם יסוד הכאב והסבל החמור, שנגרם לעצור בכל אחת מתנחות האיזוק שתוארו בחלק העובדתי הוכח הן בעדויותיהם של הנחקרים והן בחוות דעתה של ד"ר של ד"ר חנה-בטינה שטיינר-בירמנס, שצורפה לעתירה וסומנה **כנספח ע/25**. איזוק נחקרים בתנחות אלה יש בו כדי לגרום לנזק נוירולוגי זמני ואף לעיתים לנזק נוירולוגי קבוע לנחקר, ונראה כי ברבים ממקרי "האיזוק השגרתי" ובכל מקרי "האיזוק הגבוה" מתקיים גם יסוד הכאב והסבל החמור. חוות דעת זו מציינת, כי חומרת הכאב והסבל משתנה בהתאם לפרמטרים שונים כגון: מיקום האיזוקים, מידת הידוקם, מצבו הרפואי של הנחקר בעת האיזוק, וכן אורך הזמן שנחקרי שב"כ מוחזקים בכל אחת מהתנחות המתוארות. ד"ר יובל גינבר התייחס בספרו למימד הזמן כקריטריון נוסף להבחנה בין עינויים להתעללות:

"Whether or not these methods cause 'severe' pain depends, inter alia, on their duration and combination. Such methods may not be

inherently torturous, but used over time, in combination or both they will become exactly that".

- Yuval Ginbar, **Why Not Torture Terrorist? Moral, Practical, and Legal Aspects of the 'Ticking Bomb' Justification for Torture**, Oxford University Press, p. 302 (2007).

76. המלומד נובק, מדגיש בספר הפרשנות המרכזי לאמנה נגד עינויים, כי ועדת האו"ם נגד עינויים מייחסת חשיבות רבה ליסוד המטרה בבואה לסווג האם פגיעה באדם מהווה עינויים או יחס אכזרי או משפיל. על-כן, בהתקיים מטרה אין צורך להיכנס לדקויות בדבר חומרת הכאב הנגרמת לנחקר, שכן עניין זה הינו, מטבעו, סובייקטיבי.

"It follows that the decisive criteria for distinguishing torture from cruel and inhuman treatment is not the intensity of the pain or the suffering inflicted but the purpose of the conduct, the intention of the perpetrator and the powerlessness of the victim".

- Nowak Manfred & McArthur Elizabeth, **The United Nations Convention Against Torture - A Commentary**, Oxford University Press, p. 69, p. 558 (2008).

77. מכתבי התשובה של המשיב 1 (ראו: פסקאות 43 ו-50) מעלים את הטענה כאילו מטרת האיזוק בעת החקירה הינה לשמור על ביטחונם של החוקרים ולמנוע את בריחת הנחקרים ממשמורת. נדמה כי התשתית העובדתית המוצקה שביסס העותר הופכת טענה זו, עם כל הכבוד, למשוללת כל יסוד. לעניין טענת החשש מבריחה ממשמורת חוקית, חשוב להדגיש כי החקירה מתנהלת במתקן מאובטח וסגור. גם אם נניח שיש ממש בטענה זו, ניתן לקיימה באמצעים פוגעים פחות, כגון כבילה של יד אחת של העצור לכיסא, כאשר מחברת בין איזוק היד לכיסא שרשרת באורך סביר המאפשרת תנועה כמה שיותר חופשית של היד.

78. ספק זה תקף אף ביחס לטענת ההגנה על שלום החוקרים. ראשית, איזוקם השיטתי והכמעט אחיד של כלל נחקרי השב"כ מלמד שלא נעשית בחינה פרטנית לגבי מידת מסוכנותו של נחקר זה או אחר, ולא מנסים להתאים את אמצעי הריסון לנסיבות החקירה. מכל מקום, הגנה על שלום החוקרים אינה מחייבת את איזוקם המכאיב של עצורים בתנחות המעוותות שכונו "איזוק גבוה" ואף אין כל צורך באיזוק ידי הנחקרים דווקא מאחורי גבם, או תוך קיבוע שתי ידיהם לידיעות הכיסא, בתנחות המכאיבות של "האיזוק השגרתי". אלה תנחות מכאיבות ומשפילות, המותירות את הנחקרים חסרי אונים מול איומים באלמות ולעיתים אף הפעלתה מצד חוקריו. ספק זה מתחזק עוד יותר כאשר משאירים חוקרי השב"כ את העצורים לבדם בחדר החקירה באותה תנוחה של איזוק מכאיב לאחור, ללא נוכחות החוקרים. לא ברור איך כבילה מכאיבה של נחקר שב"כ, כשהוא נמצא בחדר לבד שומרת על בטחון החוקרים.

79. אם לא די בכך, בתשתית העובדתית הצגנו לא מעט דוגמאות של ההתניה המפורשת והפסולה בין מסירת מידע להסרת הכבילה המכאיבה (פסקאות 23 - 30), ובכך יש בבירור שימוש בכבילה כאמצעי חקירה. לבסוף, אין מנוס מלשוב ולהדגיש את העובדה שאותם נחקרי שב"כ

"מסוכנים וברחנים" לא נכבלים כלל בעת מתן אמרתם בפני שוטר, לרוב בחדר סמוך באותו מתקן חקירה. שילוב כל אלה לא מותיר מקום לספק שנעשה שימוש פסול באיזוק מכאיב במטרה חילוץ מידע שלא כדין מהנחקרים, או כדי להפחידם או להענישם, ומטרות אלה נופלת בפירוש לגדרן של המטרות הפסולות הנמנות ביסוד השלישי להגדרת עינויים. מתבקשת המסקנה, כי איזוק נחקרי שב"כ בצורה זו רחוק מלהוות אמצעי הגנה על שלום החוקרים, שהרי לשם כך היה ניתן להסתפק, למשל, בנוכחות מוגברת של שומרים ובמקרים קיצוניים בכבילה זמנית של יד אחת של העצור לכיסא, תוך הקפדה על כך שהאיזוק אינו מכאיב או משפיל.

3.א. הפרת סטנדרטים בינלאומיים מקובלים ביחס לעצורים ואסירים:

80. בסיס נוסף לבחינת התנהלותם של המשיבים ושל חוקרי השב"כ, המתוארת בעתירה זו, קבוע בהחלטת האו"ם מיום 1.7.1957, שעניינה הסטנדרטים הבין-לאומיים המינימאליים לתנאי כליאה (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners) עקרונות אלה נחשבים כעקרונות מנחים לטיפול בעצורים ובאסירים. הכללים אומצו בשנת 1955 על ידי הקונגרס הראשון של האומות המאוחדות למניעת פשע ולטיפול בעבריינים, ואושרו בשנת 1957. למרות שלכשעצמם אינם בעלי תוקף משפטי מחייב, כללים אלה מבהירים את הנורמות והסטנדרטים המקובלים בקרב הקהילייה הבין-לאומית בדבר היחס לכלואים, והוכרו גם בפסיקה של בית משפט נכבד זה. ראו:

- בג"צ 3278/02 המוקד להגנת הפרט נ' מפקד כוחות צה"ל, פ"ד נו(1) 385 (2002);
- עע"א 7440/97 מדינת ישראל נ' גולן, פ"ד נב(1) 1 (1998);
- רע"ב 6561/97 מדינת ישראל נ' מנדלסון, פ"ד נב(5) 849 (1998);
- רע"ב 823/96 ואנונו נ' שירות בתי הסוהר, פ"ד נא(2) 873 (1997).

81. סטנדרטים אלה קובעים, כי כבילת אסירים לא תשמש כאמצעי ענישה, ואין להשתמש בשלשלאות או באיזוקי ברזל אלא בעת העברה ממקום למקום או אם הדבר נדרש מסיבות רפואיות (סעיף 33). חשוב להדגיש, שגם אם סעיף זה מתיר שימוש באיזוק כאמצעי ריסון כלפי העצור, אין בו כדי להסמיך את הרשויות לעשות זאת בתנוחה הגורמת לכאב ולמשך פרק זמן ארוך:

"Instruments of restraint, such as handcuffs, chains, irons and strait-jacket, shall never be applied as a punishment. Furthermore, chains or irons shall not be used as restraints. Other instruments of restraint shall not be used except in the following circumstances: (a) As a precaution against escape **during a transfer, provided that they shall be removed when the prisoner appears before a judicial or administrative authority**; (b) On medical grounds by direction of the medical officer; (c) By order of the director, if other methods of control fail, in order to prevent a prisoner from injuring himself or others or from damaging property; in such instances the director shall at once consult the medical officer and report to the higher administrative authority."

- Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners available at: http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/h_comp34.htm

82. לסיכום, איזוקם המכאיב של נחקרי שב"כ החשודים בעבירות ביטחון ובזמן החזקתם בחדר החקירות של השב"כ, מהווה הפרה בוטה של המשפט הבינלאומי המנהגי וההסכמי שמדינת ישראל התחייבה לכבד. הפרות אלה עוליים, בעשרות מקרים, לכדי הפעלת עינויים ומהווים, לכל הפחות, יחס אכזרי ו/או בלתי אנושי ו/או משפיל. השימוש שעושים חוקרי שב"כ באיזוק השגרתי והגבוה כלפי נחקרי שב"כ, מקרב העצורים הפלסטינים החשודים בעבירות ביטחון, הופכים את אותו אדם, הנחקר בידי חוקרי השב"כ, לכלי שנועד לשרת מטרה וגוררים דה-הומניזציה של הנחקר. הדבר המהווה פגיעה קשה במיוחד בכבודו של הנחקר ובצלם האנושי שלו. בכך מפירים חוקרי השב"כ, והמשיבים הנמנעים מלשים קץ לשימוש השגרתי והתדיר באיזוק מכאיב, לא רק את משפט העמים, אלא גם את משפטה של מדינת ישראל, כפי שיפורט להלן.

ב. איזוק נחקרי שב"כ מפר את המשפט הישראלי

ב.1 הזכות לכבוד, וההגנה מפני עינויים ויחס בלתי אנושי ו/או משפיל

83. האיזוק השיטתי של נחקרי שב"כ, מקרב העצורים הפלסטינים המסווגים כחשודים בעבירות ביטחון, בתנחות מכאיבות שכונו על ידינו כ"איזוק שגרתי" וביתר שאת השימוש בשיטת ה"איזוק הגבוה", מהווים פגיעה קשה בזכותו של אדם לכבוד, המעוגנת בחוק יסוד כבוד האדם וחירותו. אין ספק כי פגיעות גופניות ונפשיות, המובילות אינהרנטית להשפלת האדם הן פגיעות המצויות ב"גרעין ההגנה על כבוד האדם ועל חירותו".

- א' ברק, **פרשנות במשפט - פרשנות חוקתית** בעמ' 413 (1994).

84. לא אחת קבעו שופטי בית המשפט העליון כי הזכות לכבוד אינה נשללת מאדם גם כאשר חירותו נלקחת ממנו. וכי "חומות הכלא אינן מפרידות בין העצור לבין כבוד האדם", שכן אף אם החופש נשלל מהעצור, צלם האדם לא נלקח ממנו".

- בג"צ 355/79 **קטלן נ' שירות בתי הסוהר** פד"י לד(3) עמ' 284 (1980).

85. "מ'כבודו של האדם ו'חירותו' ניתן להסיק זכויות שונות הקשורות להליך של החקירה, המשפט והענישה. אין לאפשר דרכי חקירה שבה הופך האדם לאמצעי לסיפוק מידע, אין לאפשר חקירה השוללת מהאדם את זהותו כאדם, ואין לאפשר ענישה הפוגעת באנושיותו של הפרט".

- א' ברק, **פרשנות במשפט - פרשנות חוקתית** בעמ' 422 (1994).

86. סעיף 2 לחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו, קובע: "אין פוגעים בחייו, בגופו, או בכבודו של אדם באשר הוא אדם". שתי שיטות האיזוק "השגרתי" ו"הגבוה" פוגעות בכל אחד מהמרכיבים של סעיף 2, ביחס לנחקרי שב"כ, מקרב העצורים הפלסטינים המסווגים

כחשודים בעבירות בטחון. זה מכבר חזרה והדגישה כבוד השופטת פרוקצ'יה כי זכויות אלה עומדות גם לאדם שנשללה חירותו, "בגבולות ההוגנים והאנושיים שמסגרת המעצר מתירה ומאפשרת."

• בש"פ 7053/01 פלוני נ' מ"י פ"ד נו(1) 504, עמ' 510 (2001).

87. בית המשפט הגבוה לצדק פסק, מזה למעלה מעשור, כי "איזוק מכאיב הוא מעשה אסור":

• בג"צ 5100/94 הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל נ' ראש ממשלת ישראל, פ"ד נג(4) 817, עמ' 836-837 (1999) – (להלן: "פסק דין העינויים").

• בג"ץ 8124/96 מובארק נ' שירות הביטחון הכללי (לא פורסם) [מצוי באתר נבו] (2000).

88. בפסק דין העינויים (בג"צ 5100/94, פסקה 26 עמ' 837), קבע בית המשפט באופן שאינו משתמע לשתי פנים, כי איזוק נחקרי שב"כ בתנוחת ה"שבאח" אסור, וכי כל איזוק מכאיב הוא מעשה אסור:

"מקובל עלינו כי איזוקו של נחקר, לשם השמירה על בטחון החוקרים, הינה פעולה הנכללת בגדר סמכויות חקירה כלליות (השוו בג"ץ 8124/96 מובארק נ' שירות הביטחון הכללי (לא פורסם)). ככל שאיזוקו של נחקר נעשה למטרה זו, הרי שהוא נעשה בסמכות. עמדת המדינה היא, כי האיזוק אכן נעשה לשם שמירה על בטחון החוקרים, או בכדי למנוע הימלטות ממשמורת חוקית. אף העותרים מסכימים, כי איזוקו של נחקר בנסיבות אלה מותר ומהווה חלק אינהרנטי של חקירה. אולם, האיזוק בתנוחת ה"שבאח" אינו מהווה איזוק רגיל של אדם. האיזוק נעשה כשידיו של הנחקר כבולות דווקא לאחור. יד אחת מתחת למסעד הכיסא, ויד אחת מעליו. זו תנוחה מעוותת ובלתי טבעית. בכך אין צורך לשם הבטחת בטחון החוקרים. כן אין הצדקה חקירתית באיזוק ידיו של הנחקר דווקא באזיקים קטנים, מקום בו נעשה הדבר. נקיטה באמצעים אלה היא פסולה. "איזוק מכאיב הוא מעשה אסור" (ראו פרשת מובראק הנ"ל). זאת ועוד: קיימות דרכים אחרות למנוע בריחה ממשמורת חוקית או הגנה על החוקרים, שאינן כרוכות בגרימת כאב וסבל לנחקר."

89. פסק דינו של בית משפט נכבד זה שניתן ביום 1.7.2009 חוזר, בפסקה 41, על המובן מאליו ומדגיש, כי "פגיעה באדם עצור כבול וחסר ישע נחשבה מאז ומתמיד מעשה עבירה חמור ואכזרי, המחייב תגובה עונשית הולמת." כבוד השופטת פרוקצ'יה מדגישה, בפסקה 42 לפסק דין זה, את מוחלטות האיסור על מעשי אלימות פיסיים או נפשיים באמרה:

"... במסגרת חקירה נאסר על הפעלת אמצעי עינויים, נאסר על יחס אכזרי ומשפיל כלפי עצור, והשמירה על כבוד האדם היא קו מנחה בהתנהלות חקירה מכל סוג שהוא. האיסור על מעשי אלימות פיסיים או נפשיים הוא מוחלט: "אכן אלימות כלפי גופו או נפשו של הנחקר אינה מהווה אמצעי סביר בחקירה. שימוש באלימות בחקירה עשוי להטיל על החוקר אחריות פלילית ומשמעתית (בג"צ הוועד הציבורי, עמ' 836, פסק דינו של הנשיא ברק)."

• בג"ץ 7195/08 אשרף אבו-רחמה נ' תא"ל אביחי מנדלבלית, הפרקליט הצבאי הראשי (טרם פורסם) [ניתן ביום 1.7.2009] (2009).

90. למרות הקביעה המפורשת בפסק דין העינויים, שבית משפט נכבד זה חזר ואשרר אותה ביום 1.7.09, בחרו המשיבים "להתחכם" ולהתעלם מהרציונאל שעמד מאחורי הכרעה שיפוטית זו, ופיתחו תנוחות איזוק מכאיבות חלופיות לשיטת ה"שבאח". נותרו קווים דימיון מרכזיים בין

השימוש, שעושים חוקרי שב"כ ב"איזוק השגרתי" וביתר שאת ב"איזוק הגבוה", לתנוחת האיזוק המכאיבה שנפסלה על ידי בית משפט נכבד זה בבג"צ העינויים. גם "האיזוק השגרתי" נעשה לרוב, "כשידיו של הנחקר כבולות דווקא לאחור", לרוב מאחורי מסעד הכיסא בשרשרת המחובת לכסא, או מקובעות אל משענות הידיים של הכסא. בשתי התנוחות הידידים מוגבלות מאוד בתנועתן. הגם שקווי הדמיון מובהקים יותר בתנוחות "האיזוק הגבוה", גם "האיזוק השגרתי" מהווה "תנוחה מעוותת ובלתי טבעית", ובהחלט ניתן לומר גם היום, כי "בכך אין צורך להבטחת ביטחון החוקרים". ברור, כי הרציונאל של האיסור בפסק הדין אינו נובע דווקא מהתנוחה המסוימת אשר תוארה בו, אלא מעצם הכאב שנגרם לנחקר, והשימוש באיזוק לא למטרות לגיטימיות אלא כאמצעי חקירה.

2. נוהל מיוחד בשב"כ?

91. סעיף 8(ב) לחוק שירות הביטחון הכללי, התשס"ב – 2002 חוזר על הקביעה, כי לשם מילוי תפקידו, עומדות לחוקר שב"כ אותן הסמכויות הניתנות לשוטר. עוד בטרם נחקק החוק, נפסק כי דין חוקרי השב"כ, לצורך ניהול חקירה, כדין שוטרים, וכי שניהם מוסמכים לאזוק את נחקריהם, לשם הגנה על שלומו של החוקר ולמניעת בריחה ממשמורת חוקית (עמ' 834 לפסק דין העינויים). כשלוש שנים לאחר מכן נחקק חוק סדר הדין הפלילי (חקירת חשודים), התשס"ב-2002 (להלן: חוק חקירת חשודים), שקבע בסעיף 5(א)(1), את אחריות המשיב מס' 3 (וגורמים נוספים) לקביעת כללים לעניין ניהול חקירת חשודים:

"השר לביטחון הפנים, בהתייעצות עם שר המשפטים ובאישור ועדת החוקה

חוק ומשפט של הכנסת, יקבע כללים לעניין ניהול חקירת חשוד, ובכלל זה

חובות ואיסורים המוטלים על חוקר משטרה; ..."

אולם עד כתיבת שורות אלה טרם התקין השר לביטחון הפנים כללים בדבר ניהול החקירה.

92. כללים אלה אמורים לתת מענה, בין היתר, לסוגית כבילת נחקרים, כפי שניתן לדלות מדבריה של גבי חנה קלר, נציבת קבילות שוטרים וסוהרים, המשרד לביטחון פנים בפרוטוקול ועדת חוק, חוקה ומשפט מיום 22.10.07 בזמן הדיון בתיקון מספר 2 להצעת החוק. לדבריה:

"אני יכולה להראות לכם מה שיש לנו בתקנות שיובאו אליכם בימים האלה. למשל, מועד קיום החקירה, חקירה בימי מועד ומנוחה. הזדהות חוקר, הזכות להיוועץ בעורך דין. מצב רפואי של נחקר ומבקש. כבילת נחקר... זכות לכל מיני דברים בסיסיים שהכול יונח בפניכם."

• העתק החלק הרלוונטי מתוך דבריה של גבי חנה קלר, נציבת קבילות שוטרים וסוהרים, המשרד לביטחון פנים בפרוטוקול ועדת חוק, חוקה ומשפט מיום 22.10.07, מצורף לעתירה ומסומן **כנספח ע/37**.

93. כיוון שהמשיב מס' 3 לא מילא עדיין את חובתו לפי סעיף 5 לחוק חקירת חשודים, הנורמה המסדירה את הכבילה בעת ניהול החקירה קבועה בהוראות חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), התשנ"ו-1996, ובתקנותיו (להלן: חוק המעצרים). הוראות סעיף 10 לחוק המעצרים 1996 ותקנה 18 לתקנות סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים) (תנאי החזקה במעצר), תשנ"ז-1997 (להלן: תקנות המעצרים) מגבילים את הכבילה למטרות צרות ומוגדרות. הכבילה נחשבת כאמצעי כה יוצא דופן מבחינת פגיעתו בזכויות העצור, עד שהיא

מחייבת בכל מקרה ומקרה מתן זכות שמיעה מיידית לעצור בפני מפקד בית הכלא ורישום עובדת הכבילה ונימוקה.

94. לאור זאת ברור, כי לא ניתן לפרש את חוק המעצרים כמקור המשפטי המסמיך את חוקרי השב"כ לעשות שימוש באמצעי ריסון מכאיבים שיש בהם כדי להשפיל את העצור, ולגרום לו לסבל ו/או כאב, דוגמת "האיזוק השגרת" ו"האיזוק הגבוה". זאת, כיוון שאפילו השימוש באמצעי ריסון, שאינם מכאיבים, מוגבל ומצומצם לעילות ולנסיבות המצומצמות, הקבועות בסעיפים 10 לחוק ותקנה 18 לתקנות הנ"ל. אין בלשון החוק כל בסיס לשוני לכבילת נחקרים בחדר החקירות לכל מטרה אחרת, מלבד מניעת בריחה או נזק לגוף או לרכוש מחמת חשש ספציפי. כמו-כן, הסמכה חקיקתית לפגוע בזכות יסוד מוגנת - אם בכלל - חייבת לכלול את אמות המידה העקרוניות להגבלת הזכות, ולא ניתן לסטות מאותן הגבלות שנקבעו בחוק. לעניין הצורך בעיגון לשוני לפגיעה בזכות יסוד ראו:

• אהרון ברק, **פרשנות במשפט** כרך שני: פרשנות החקיקה, נבו, תשנ"ג, בעמ' 98 ולעניין אמות מידה להגבלת הזכות ראו בעמ' 503.

95. מכוח סעיף 9 לפקודת המשטרה [נוסח חדש], תשל"א - 1971 הוציא המפקח הכללי פקודות ונהלים, הקובעים את הצורך והדרך בה משתמשים באמצעי איזוק וכבילה לגבי עצורים ואסירים. הוראות אלו קובעים כי ניתן לשקול כבילה כאמצעי ריסון בתוך מתקן הכליאה, וזאת כאשר היא הכרחית למניעת האסיר מלפגוע בעצמו, באחרים או ברכוש. לעומת זאת, כבילה למניעת בריחה בד"כ נשקלת כאשר האסיר לא נמצא בין כתלי המתקן, במיוחד בעת העברת אסיר בין מתקנים אחרים או העברתו לבית משפט. מכל מקום, כבילת עצור בתוך בית המעצר נחשבת לאקט חריג המחייב רישום, כפי שקובע סעיף 4(9) לפקודת המטה הארצי מס' 12.03.01 "הטיפול בכלואים בבית המעצר", שכותרתו אבטחת כלואים בבית המעצר, ולפיו "כבילת כלוא הנמצא בבית מעצר, תיעשה, רק אם יש חשש סביר, שהוא עלול לפגוע בעצמו או באחרים, או לגרום נזק לרכוש. עובדת הכבילה והנימוקים לה יירשמו בטופס מ-3102".

96. נוכח האמור, ונוכח מקצת התשובות שהתקבלו מאת הממונה על המבת"ן (פסקה 25), שלא הכחישו את עובדות התלונה, אך קבעו לא נמצא יסוד לתלונה כי חוקריו של המתלונן "אזקו אותו בניגוד לנהלים". נשאלת השאלה, האם קיים נוהל מיוחד לחוקרי שב"כ, המסדיר באופן שונה מהמקובל במשטרה, את נושא השימוש באמצעי ריסון בחקירה של עצורים פלסטינים, המסווגים כחשודים בעבירות ביטחון? אם לא, מכוח מה ממשיכים חוקרי השב"כ, כדבר שבשגרה, לכבול את העצורים באופן פסול בזמן החזקתם בחדר החקירות של השב"כ באופן הפוגע בזכויות יסוד מוגנות? גם אם נניח כי ייתכנו תנאים שבהם פגיעה כזו בזכות חוקתית מותרת, הרי שחובה לקבוע אותה בחוק או מכוח הסמכה מפורשת בו. לאור מוחלטות האיסור נגד עינויים ומפני כל יחס ו/או עונש משפיל ו/או בלתי אנושי ו/או אכזרי, ברור שאין בכוחם של נהלים פנימיים, וגם לא חקיקה ראשית, להסמיך רשות לסטות מאיסורים אלה. על-כן, יש לבטל מייד את אותם נהלים, ככל שהם קיימים, ולקבוע תחתם הנחיות המתיישות עם החובה להימנע משימוש בעינויים ו/או התעללות כלפי הנחקרים, בהתאם לדרישות סעד ג' לעתירה.

3.ב פסקת ההגבלה

97. נשוב ונדגיש, האיסור נגד עינויים ויחס בלתי אנושי או משפיל הינו מוחלט ולא ניתן לגרעה אף לא במצבי החירום הקיצוניים ביותר. מוחלטות האיסור מהווה חלק בלתי נפרד של המשפט הבינלאומי המנהגי שקליטתו במשפט הישראלי ישירה ואושרה שוב בפסק דינו של בית משפט נכבד זה בעניינו של אשרף אבו-רחמה, מיום 1.7.09. על-כן, אין מקום לבחון אם השימוש בכבילה בתנחות של "איזוק שגרת" ו"איזוק גבוה", בין בכלל ובין כאמצעי חקירה, עומדת בדרישות פסקת ההגבלה. לענין מעמדם של כללי המשפט הבינלאומי המנהגי במשפט הישראלי ראו:

- Eyal Benvenisti, "Influence of International Human Rights Law on the Israeli Legal System: Present and Future" 28 **Israel Law Review** 136, 138 (1994).

98. חרף האמור לעיל, ולמען הזהירות בלבד, יטען העותר כי איזוקם המכאיב של נחקרי שב"כ על צורתיו השונות אף לא מקיים את תנאי פסקת ההגבלה. כפי שהראינו בחלק העובדתי, כבילת ידיו של נחקר בזמן החזקתו בחדר חקירות במתקן כליאה נעול ומאובטח, בתנחות מעוותות ולא טבעיות גורמים לנחקר לא רק השפלה, אלא אף כאב וסבל חמורים ולעיתים אף לנזק נירולוגי. פגיעה זו מתגברת לאור פרקי הזמן הארוכים שבהם מוחזק הנחקר בתנחות אלה. הדבר נכון שבעתיים לגבי איזוקו של הנחקר מאמותיו או מזרועותיו. **פגיעות אלה מנוגדות לדין בשני מישורים**: ראשית, הפגיעה אינה בחוק או מכוח חוק - ובכך מפרה את עקרון חוקיות המינהל. שנית, הפגיעה בזכות העצור לשלמות גופנית, נפשית ולכבוד אינה נעשית לשם תכלית ראויה. אין רלוונטיות לבחינת תנאי המידתיות, שכן האיזוק המכאיב מפר את האיסור המוחלט והמנהגי נגד עינויים והתעללות, ועל כן הפגיעה תהיה תמיד לא מידתית.

99. מכל מקום, וכיוון שאין ספק ש"האיזוק השגרת", וביתר שאת "האיזוק הגבוה", של נחקרי שב"כ פוגע בזכויות יסוד מוגנות של הנחקרים, מוטלת על המשיבים החובה להוכיח, כי אין באפשרותם לנהל חקירות שב"כ אם בית משפט נכבד זה יאסור עליהם לעשות שימוש שגרת, גורף ושיטתי באיזוק מכאיב של נחקרים בעת החזקתם בחדר החקירה.

- לענין נטל ההוכחה ראו: א' ברק, **פרשנות במשפט – פרשנות חוקתית**, בעמ' 546 (1994).

100. בהקשר זה, נקדים ונטען כי ככל שיתעורר צורך בשימוש באמצעי ריסון חלופיים, שלא גורמים לעצורים כאב ו/או סבל, לצורך מימוש מטרות לגיטימיות של מניעת בריחה ממשמורת והגנה על החוקרים, לא תישמע טענה כי קשיים טכניים או כספיים מצדיקים פגיעה בזכויות הנחקרים. זה מכבר נפסק, כי חברה, שערך כיבוד זכויות-האדם הוא ערך נעלה בעיניה היא חייבת לשאת במעמסה הכספית הכרוכה בכך. אין די בהצהרה על קיומה של זכות-יסוד שכן אין לה משמעות, לכשעצמה, כל עוד לא ניתן ביטוי מוחשי לשמירה עליה.

- בג"ץ 7081/93 **בוצר נ' מועצה מקומית "מכבים-רעות" ואח'**, פ"ד (1) 19, עמ' 27 (1996).

- א' ברק פרשנות במשפט – פרשנות חוקתית, כרך שלישי, נבו, בעמ' 528 (1995).

ג. הפרת חובת קביעת הנחיות

101. פסיקת בג"צ והוראות הדין הקיימות המעוגנות בהוראת סעיף 10 לחוק המעצרים בשילוב תקנה 18 לתקנות המעצרים קובעות שתי עילות לכבילה: **מניעת בריחה ממשמורת חוקית, וריסון האסיר כדי שלא יפגע בעצמו או באחרים או ברכוש**. אולם הוראות אלו אינן קובעות אמצעי ריסון חלופיים לכבילתו של נחקר ולא קובעות את אמצעי הכבילה המותרים באותם מקרים המחייבים דווקא שימוש בכבילה כאמצעי ריסון. הוראות אלה צריכות לכלול את תיאורם של אמצעי הכבילה (כגון: סוג וגודל האזיקים, החומרים שנעשים מהם, אורך השרשרת המחברת ביניהם) וכן את תיאור תנוחות הכבילה המותרות, והתאמת התנוחה לנסיבותיו של כל נחקר, משך ותדירות השימוש באמצעי הריסון, ואמצעי פיקוח על השימוש באמצעי ריסון אלה, שיבטיח כי מטרת הריסון אינה חורגת מהתכליות המוצהרות.

102. נשוב ונדגיש, חל איסור מוחלט נגד השימוש באמצעי ריסון הגורמים לכאב. גם באותם מצבים נדירים שיצדיקו, לפי בחינה פרטנית, את השימוש באמצעי ריסון יש לבחור אמצעי ריסון שאינם גורמים לכאב וסבל. כדי להבטיח זאת, חשוב להגביל את שיקול הדעת הרחב, שככל הנראה ניתן לחוקרי שב"כ, להשתמש באמצעי ריסון, אף אם השימוש נעשה לתכלית חוקית. השימוש היומיומי באיזוק מכאיב בידי חוקרי שב"כ, שתואר בהרחבה בחלק העובדתי לעתירה זו, מדגים את הפגיעה בזכויות הנחקרים, כתוצאה מהיעדר הנחיות פומביות וברורות שיגבילו שיקול דעת זה. אין ספק שהגיעה השעה לחייב את המשיב מס' 3 להתקין כללים בדבר ניהול החקירה כמתחייב מהוראת סעיף 5 לחוק חקירת חשודים. כללים אלה יחולו, מן הסתם גם בחקירות שב"כ, אלא אם יבחרו המשיבים מס' 1 ו-2 לקבוע הנחיות מיוחדות בעניין, מכוח הוראת סעיף 4(ב) לחוק השב"כ, ולפרסמן. ההימנעות מקביעת הנחיות ברורות ופרסומן, מאפשרת לחוקרי השב"כ להמשיך ולפגוע בזכויות העותרים באין מפריע וללא הפעלת ביקורת חיצונית כלשהי על התנהגותם.

103. לעניין חובת הרשות המנהלית לקבוע קריטריונים והנחיות ברורים ראו דבריה של כבוד השופטת רובינשטיין:

"במצב דברים זה, בו הקצה המחוקק תחום פעולה רחב לרשות המנהלית, מבלי להתוות בצורה ברורה גבולות או מגבלות לפעולתה והותיר בידיה שקול דעת רחב, יש מקום כי הרשות המנהלית תקבע לעצמה הנחיות מנהליות המגדירות את אופן פעולתה בהתאם לדרישות המציאות המשתנה".

- עת"מ (ת"א) 2887/05 אלקסייב נ' שר הפנים (טרם פורסם) [מצוי באתר נבו], פסקה 32 לפסק הדין (2007).

104. קביעת ופרסום הנחיות מנהליות, אשר יכללו קריטריונים ברורים בדבר שימוש חוקרי השב"כ באמצעי ריסון כלפי הנחקר בעת החזקתו/ה בחדר החקירה, וכן אמצעי פיקוח

שיבטיחו יישום הנחיות אלה, תהווה צעד משמעותי להגברת הוודאות, לחיזוק שלטון החוק ולהגנה על זכויותיו של העצור כאחד.

- בג"צ 297/82 עזרא ברגר ואח' נ' שר הפנים, פ"ד לז(3) 29, 49 (1983).
- בג"צ 4950/90 פרנס ואח' נ' שר הביטחון, פ"ד מז(3) 36, 42 (1993).

ד. סיכום

105. השימוש השגרתי שעושים חוקרי שב"כ בכבילת נחקריהם דווקא בתנחות מכאיבות, באופן ממושך לשעות ארוכות גורם לנחקרים לכאב וסבל משתנים בעוצמתם ובחומרתם, במיוחד לאורך זמן. הדבר מהווה פגיעה קשה בזכותם לכבוד ולשלמות גופנית ונפשית כאחד. השימוש היומיומי ב"איזוק שגרתי" והשימוש הפחות תדיר ב"איזוק גבוה", בצירוף העובדה, שאותם נחקרים ממש לא נאזקים בעת ששוטר גובה את אמרתם בחדר סמוך באותו מתקן חקירה מלמד כי חוקרי שירות הביטחון הכללי עושים שימוש פסול בכבילת נחקרים כשיטת חקירה וכאמצעי להתעללות ועינויים, ולא כנטען לשם מניעת בריחת נחקרים ממשמורת או להגנה על שלומם של החוקרים. הדבר מתחזק לאור ריבוי העדויות בדבר השימוש המפורש באיזוק כאמצעי "שכר ועונש", כפי שתואר בהרחבה בפסקאות 23 – 30 לעיל.

106. לאור הפגיעה החמורה, היומיומית והמתמשכת בגרעין הקשה של זכויות הנחקרים להגנה מפני עינויים ו/או מפני יחס או עונש אכזרי ו/או בלתי אנושי ו/או משפיל, הנגרמת בשל השימוש שעושים חוקרי שב"כ ב"איזוק השגרתי" וב"איזוק הגבוה", והואיל ויש בשימוש חוקרי השב"כ באמצעי כבילה וריסון משום פגיעה בזכות העצורים לשלמות גופנית, נפשית ולכבוד העלולה לגרום לנזק נוירולוגי זמני או קבוע יש להביא להפסקה מיידית של שימוש חוקרי השב"כ בשיטות פסולות אלו מטעמים מוסריים ומשפטיים כאחד.

אשר על כן, מתבקש בית המשפט הנכבד ליתן צו-על-תנאי כמבוקש בראש עתירה זו, ולאחר קבלת תשובת המשיבים לעשות את הצו-על-תנאי למוחלט. כמו כן מתבקש בית המשפט להורות על מתן צו ביניים כמבוקש לעיל, ולחייב את המשיבים בהוצאות עתירה זו ובשכ"ט עו"ד, בתוספת מע"מ כחוק.

היום 5.7.09.

סמאח אלח'טיב-איוב, עו"ד

באנה שגרי-בדארנה, עו"ד

ב"כ העותרים